

Vapaaehtoistyön kehittäminen Keski-Lahden seurakunnan tuomasmessutyössä

LAB-ammattikorkeakoulu

Sosionomi (ylempi AMK), Sosiaali- ja terveysalan kehittäminen ja johtaminen

2023

Maarika Laakso-Helle

Tiivistelmä

Tekijä(t) Maarika Laakso-Helle	Julkaisun laji Opinnäytetyö, YAMK Sivumäärä 54	Valmistumisaika 2023
Työn nimi Vapaaehtoistyön kehittäminen Keski-Lahden seurakunnan tuomasmessutyössä		
Tutkinto ja koulutusala Sosionomi (YAMK), sosiaalityön johtaminen ja kehittäminen		
Toimeksiantajaorganisaatio (jos opinnäytetyöllä on toimeksiantaja) Keski-Lahden seurakunta		
Tiivistelmä <p>Suomen evankelisluterilaisen kirkon toiminnan ytimessä ovat jumalanpalvelukset. Jumalanpalvelukset voivat olla hyvin monenlaisia, ja yksi matalan kynnyksen jumalanpalvelus on tuomasmessu. Tuomasmessun erityispiirteenä on se, että messun valmisteluun ja toteuttamiseen osallistuu suuri joukko vapaaehtoisia ja vain vähän työntekijöitä.</p> <p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata vapaaehtoisista koostuvan tuomasvastuuryhmän kokemuksia Keski-Lahden seurakunnan tuomasmessutoiminnasta sekä sen kehittämishaasteista. Opinnäytetyössä hyödynnettiin laadullisia tutkimusmenetelmiä. Aineisto kerättiin ryhmähaastatteluna, jossa haastateltiin seitsemää tuomasmessun vastuuryhmäläistä. Aineiston analyysimenetelmänä käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Tuomasvastuuryhmän haastattelun pohjalta Keski-Lahden seurakunnan työntekijät refleктоivat viittä eri keskeistä teemaa Learning cafe -menetelmän avulla.</p> <p>Opinnäytetyön tuloksista selviää, että tuomasmessun toiminta tällä hetkellä Lahdessa nähdään hyvämaineisena. Suurimpina haasteina tutkimuksen mukaan ovat viestintä sekä vapaaehtoisten roolin kehittäminen. Opinnäytetyön tuloksia on tarkoitus hyödyntää jatkossa tuomasmessun kehittämisessä Keski-Lahden seurakunnassa.</p>		
Asiasanat tuomasmessu, vapaaehtoistyö, yhteisöllisyys, osallisuus, yhteisvastuu, viestintä, kehittäminen		

Abstract

Author Maarika Laakso-Helle	Type of Publication Master's Thesis	Published 2023
	Number of Pages 54	
Title of Publication The development of voluntary work with Saint Thomas Mass in Keski-Lahti parish		
Degree, Field of Study Master of Social Services, management, and development in social work		
Organisation of the client (if the thesis work is commissioned by another party) Keski-Lahti parish		
Abstract <p>Evangelical Lutheran church of Finland's core activities is based on church services. There are several types of services, and one of the low thresholds is the Saint Thomas Mass. A special Saint Thomas Mass's aspect for preparation and execution is participation of many volunteers and only one staff member.</p> <p>The purpose of the thesis is to describe Keski-Lahti church's Saint Thomas Mass experiences, present activities, future developmental plans, and challenges. The material for the thesis was collected in the form of a group interview, in which seven active members of the Saint Thomas mass were interviewed. Material-based content analysis was used as the data analysis method. Based on this interview, the employees of Keski-Lahti parish reflected on five different central themes with the Learning Cafe method.</p> <p>The biggest challenges are communication and developing the the role of volunteers. The results of thesis are intended to be used for the future development of the Sain Thomas Mass in Keski-Lahti parish.</p>		
Keywords Saint Thomas Mass, voluntary work, community, participation, joint liability, communication, development		

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Tutkimusympäristö ja työelämäkumppanit	3
2.1	Tuomasmessu	3
2.1.1	Tuomasmessutyö Keski-Lahden seurakunnassa.....	3
2.1.2	Tuomasmessutyön kehittyminen.....	4
2.1.3	Lahden tuomasmessun organisaatiokuvaus	7
2.2	Aiemmat tutkimukset tuomasmessutyöstä	8
3	Seurakunnan vapaaehtoistyö evankelis- luterilaisessa kirkossa	10
3.1	Vapaaehtoistyö seurakunnassa	10
3.2	Vapaaehtoistyötä ohjaava lainsäädäntö.....	11
3.2.1	Vapaaehtoistyön tutkiminen ja kehittäminen	11
3.2.2	Vapaaehtoistyön historia ja teologiset perusteet	13
3.3	Yhteisöllisyys	14
3.4	Osallisuus	17
3.5	Yhteisvastuu	20
3.6	Viestintä.....	22
4	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet	26
5	Opinnäytetyön toteutus	27
5.1	Laadullinen tutkimus	27
5.2	Aineiston keruu.....	27
5.3	Aineiston analyysi.....	28
5.3.1	Positiiviset ja negatiiviset maininnat tuomasmessusta	29
5.3.2	Tuomasmessun kehittymisen kannalta keskeiset asiakokonaisuudet	30
5.3.3	Keski-Lahden seurakunnan tuomasmessun haasteet ja kehittämistarpeet	32
6	Opinnäytetyön tulokset	34
6.1	Viestintä.....	34
6.2	Vapaaehtoistyö.....	35
6.3	Messu ytimessä.....	36
6.4	Toiminnan muutoskykyisyys	38
6.5	Yhteisön rakentaminen	38
7	Ammattilaisten työpajan toteutuksen kuvaus ja yhteenvedon raportointi.....	40
7.1	Learning cafe – menetelmä	40
7.2	Prosessin eteneminen	40

7.3	Ammattilaisten tulosten pohdintaa	41
8	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	44
8.1	Tutkimuksen eettisyys	44
8.2	Tutkimuksen luotettavuus	45
9	Pohdintaa ja johtopäätökset.....	46
10	Jatkotutkimusaiheet	50
	Lähteet	51

Liite 1. Suostumuskirje kirkkoherralle

Liite 2. Kontaktikirje haastateltaville

Liite 3. Haastattelurunkoa

1 Johdanto

Suomen evankelis-luterilainen kirkko on yhä yksi Suomen merkittävimmistä organisaatioista. Sillä on lähes 3,6 miljoonaa jäsentä, jotka maksavat sille vapaaehtoisesti yli prosentin tuloistaan. Kirkko on läsnä kaikkialla. Evankelis-luterilaisen kirkon tulevaisuus näyttää haastavalta. Sen jäsenmäärä on vakavassa luisussa. Seurakuntien jäsentilastojen (2023) mukaan vuoden 2023 alussa 65,1 % suomalaisista kuului evankelis-luterilaiseen kirkkoon, kun 1980-luvulla yli 90 % suomalaisista oli evankelis-luterilaisen kirkon jäseniä. Talouttakin suurempi ongelma on kirkon hiipuva vaikuttavuus. Evankelis-luterilainen kirkko on joutunut vähentämään työntekijäkuntaansa murto-osan nykyisestään ja tilalle nykysuuntauksen perusteella ole juurikaan tulossa korvaavaa työvoimaa. (Kirkko 2023, 53.)

Kirkon työn vaikuttavuus laskee samassa suhteessa kuin työntekijöiden määrä. Rovasti Kalle Lehtinen totesi aikoinaan, että, mikäli haluamme kirkkona tavoittaa Suomen kansan ja olla jatkossakin vaikuttavana aineosana yhteiskunnassa, meidän ei pidä tavoitella vain suurta jäsenmäärää, vaan myös hengen paloa. (Lehtinen, 2008.)

Suomen seurakunnissa olemme menossa kohti mallia, jossa työntekijöiden rinnalle tulee seurakuntalaisista tasavertaisia toimijoita. Vapaaehtoistyön kehittämisessä on myös pyrittävä reagoimaan yhteiskunnan muutoksiin. On tärkeää, että jokaiselle seurakuntalaiselle löytyisi paikka yhteisen vastuun kantajana. Seurakuntalaisten sekä työntekijöiden suhde muuttuu tällöin hierarkkisesta suhteesta kumppanuudeksi sekä yhteistyöksi. Seurakunnan työntekijöiden tulisi kehittyä vapaaehtoisten ohjaamisessa entisestään. Myös kirkon toiminta- ja jäsentilastot luovat seurakunnille selkeästi muutospainetta. Jumalanpalvelusten väkimäärä on selkeässä laskussa. Jos haluamme saada selville, mitä seurakuntalaiset kaipaavat, niin sitä on kysyttävä heiltä itseltään. (Pohjantaival 2022, 13).

Ajatus tämän opinnäytetyön tekemiseen lähti Keski-Lahden seurakunnan tuomasmessun kehittämistarpeesta. Messuja on pidetty Lahdessa 1980-luvun lopulta saakka, ja vuodesta 1991 alkaen tuomasmessuja on pidetty säännöllisesti Keski-Lahden seurakunnan Ristinkirkossa. Koska messua valmistellaan pitkälle vapaaehtoisten voimin, toiminnan kehittämien ja uusien vapaaehtoisten tavoittaminen on tärkeää. Työssäni korostan erityisesti vapaaehtoistyön merkitystä.

Tässä työssä tutkin sekä tuomasmessun vastuuryhmän, että seurakuntamme muiden työntekijöiden kokemuksia tuomastoiminnasta sekä tuomasmessutyön kehittämishaasteista. Tutkimuksen tuloksia on tarkoitus hyödyntää jatkossa tuomasmessutoiminnan kehittämisessä. Kehittämistyössä on tavoitteena käyttää yhteissuunnittelun menetelmää yhdessä Keski-Lahden seurakunnan työntekijöiden kanssa.

Olen ollut itse mukana tuomasmessutyössä jo vuodesta 2009. Vuonna 2010 toteutin pienenmuotoisen kyselytutkimuksen siitä, miten kansainvälisyys näkyy Lahden tuomasmessuissa. Tämä opinnäytetyöni on luonnollinen jatkumo aiempaan kyselytutkimukseen. Työni on kvalitatiivinen tutkimus, ja se on toteutettu sekä ryhmähaastatteluna että Learning cafe-menetelmällä. Opinnäytetyön tavoitteena on, että se innostaisi ja palvelisi Keski-Lahden seurakuntaa ja myöhemmin ehkä muitakin seurakuntia.

Kuva 1. Tuomasmessu-ilta Lahden Ristinkirkossa. 27.11.2022. Kuva Katikeesia Hertsi.

2 Tutkimusympäristö ja työelämäkumppanit

2.1 Tuomasmessu

Tuomasmessu on vaihtoehtoinen jumalanpalvelusmuoto, jossa osallistumisen kynnys on matala helppotajuisen kielen ja musiikin ansiosta. Tuomasmessujen toteuttamiseen osallistuu suuri joukko vapaaehtoisia, jotka muodostavat niin sanotun tuomasyhteisön. Yhteisöä tuetaan ja kehitetään messujen lisäksi erilaisten kokoontumisten avulla. (Keski-Lahden seurakunnan toimintakertomus 2022) Tuomasmessu on saanut vaikutteita niin roomalaiskato-
lisesta perinteestä kuin 1900-luvun herättäjäkristillisyydestä. Messu on saanut nimensä apostoli Tuomaasta, joka epäili Jeesuksen ylösnousemusta.

”En usko, ellen näe” (Joh.20:19–20)

Näin uhosi Tuomas, Jeesuksen opetuslapsi. Tuomasmessu on syntynyt Suomessa. Sen tarina alkoi Helsingissä 1980-luvun lopulla. Ryhmä nuoria teologeja sekä maallikoita halusi luoda kaupunkilaisen messun, ehtoollisjumalanpalveluksen, johon he halusivat itse osallistua. Ensimmäinen tuomasmessu toimitettiin Helsingin Agricolan kirkossa huhtikuussa 1988. Ensimmäisessä, Olli Valtosen juontamassa messussa saarnasi Pirkko Lehtiö, liturgina toimi Miikka Ruokanen, esirukousjohtajana Yrjö Levänen. Läsä Helsingin tuomasmessussa oli 820 messuvierasta. Muutamassa vuodessa tuomasmessu levisi kaikkialle Suomeen sekä ympäri maailmaa. Tuomasmessuja vietetään nykyään Suomen lisäksi Norjassa, Ruotsissa, Islannissa, Tanskassa, Saksassa sekä Yhdysvalloissa. (Kotila 1994, 24.)

2.1.1 Tuomasmessutyö Keski-Lahden seurakunnassa

Tuomasmessutyötä Lahdessa, Ristinkirkossa ei ole ilman vapaaehtoisia. Vuoden 2021 aikana keskityttiin luomaan rakenteita, jotka helpottavat uusien mukaan kutsumista ja tarjoavat erilaisia reittejä mukaan tulemiselle. Keski-Lahden seurakunnan talousarviovuoden 2022 tavoitteissa oli, että tuomasmessujen kävijämäärää kasvatetaan. Lisäksi tuomasmessuihin pyritään saamaan entistä enemmän sellaisia ihmisiä, jotka eivät ole mukana seurakunnan muussa toiminnassa. Vapaaehtoistyön tavoitteena oli, että tuomasmessutoimintaan etsitään uusia tekijöitä vanhojen tekijöiden lisäksi. (TA2022 ja TTS 2023-2024)

Tavalliseen jumalanpalvelukseen verrattuna tuomasmessussa korostuvat rukous sekä musiikki. Jokaiseen messuun sisältyy ehtoollisen vietto, öljyllä voitelu sekä mahdollisuus ripittäytymiseen. Saarnan tai puheen asema ei ole tuomasmessussa yhtä keskeinen, kun perinteisessä jumalanpalveluksessa. Messun kesto on huomattavasti pidempi kuin tavallisen

messun. Se voi kestää usein parikin tuntia. Tavallisilla seurakuntalaisilla on keskeinen osa tuomasmessun toteutuksessa. Jokaisen messun valmisteluihin ja toteuttamiseen pappien ja muusikoiden rinnalla osallistuu joukko vapaaehtoisia. Vapaaehtoisten tehtävät vaihtelevat käytännön järjestelyistä liturgian suorittamiseen, ehtoollisen jakamiseen sekä sielunhoitoon. Kaikki messun valmisteluissa ja toteuttamisessa mukana olevat, juontajaa ja muusikoita lukuun ottamatta tulevat messuun liturgisena kulkueena. Messu alkaa ja päättyy kulkueella, johon messun toimittajat ja avustajat osallistuvat. Juhlakulkueen (prosession) edellä kannetaan ristiä. Ristin perässä vaeltaminen muistuttaa Kristuksen seuraamisesta. Kulkue kuvaa myös Jumalan kansan vaellusta kohti luvattua maata. Kirkkoon saapuva kulkue järjestyy siten, että järjestyksessä ensimmäisenä on ristin kantaja, sitten tekstien ja esirukousten lukijat, alttarien rakentajat, ehtoollisessa avustavat sekä lopussa ehtoollisavustajat ja papit ja viimeisenä tuomasmessun liturgi.

2.1.2 Tuomasmessutyön kehittyminen

Lahdessa tuomasmessu pidettiin ensimmäisen kerran Lahden Launeen seurakunnan Liipolan seurakuntakeskuksessa huhtikuun viimeisenä lauantaina 1989. Sen jälkeen messu siirtyi pidettäväksi Lahden Ristinkirkkoon. Tuomasmessut ovat Lahden seurakuntayhtymän erikoisjumalanpalveluksia, jotka toteutetaan Lahden Ristinkirkossa noin kuukauden välein kesätaukoa lukuun ottamatta. Tuomasmessua hallinnoi Keski-Lahden seurakunta. Niistä ovat vastanneet pääsääntöisesti tuomaspappi Katikeesia Hertsi, lähetys sihteeri Maarika Laakso-Helle sekä tuomasvastuuryhmä. Tuomasmessu koostuu kolmesta osasta: rukouksista, sanaosasta ja ehtoollisesta. Messun toteuttamisessa on mukana Lahden seurakuntien työntekijöitä, iso joukko vapaaehtoisia, järjestöjä sekä muita yhteistyökumppaneita. Tuomasmessun osallistujamäärä Ristinkirkossa on vaihdellut 140 henkilöstä aina 1150 henkilöön. Alla olevasta tilastosta selviää Lahden tuomasmessun kävijämäärät vuosilta 2021–2023. Korona- ajasta lähtien messuja on voinut seurata lähes joka kerta myös striimin välityksellä. (Tuomasmessun toimintakertomus vuodelta 2021)

Tilasto 1. Lahden tuomasmessun kävijämäärät vuosilta 2021–2023

Vuosi 2023	Päivämäärä	Kirkossa paikan päällä	Striimi katsottuna
	22.1.2023	145	368
	19.2.2023	124	ei striimiä
	19.3.2023	177	257
	9.4.2023	160	404
	21.5.2023	118	190

Vuosi 2022	Päivämäärä	Kirkossa paikan päällä	Striimi katsottuna
	23.1.2022	47	237
	20.2.2022	74	253
	21.3.2022	321	1500
	5.4.2022	80	437
	16.4.2022	152	326
	22.5.2022	58	105
	11.9.2022	111	188
	16.10.2022	118	474
	27.11.2022	480	944

Vuosi 2021	Päivämäärä	Kirkossa paikan päällä	Striimi katsottuna
	21.2.2021	30	812
	21.3.2021	20	350
	3.4.2021	15	935
	23.5.2021	22	586
	19.9.2021	122	270
	24.10.2021	120	403
	28.11.2021	224	1400

Lahden tuomasmessun toteutusprosessi

Messun juontaja huolehtii siitä, että kaikki tapahtuu ajallaan. Lahdessa messun juontaja ei huolehdi messun toimittamiseen tarvittavien henkilöiden kutumisesta tehtäviinsä, vaan Lahdessa vapaaehtoisten koolle kutumisesta huolehtivat tuomaspapi, lähetyssihteeri sekä tuomasvastuuryhmä. Tuomastiimiläiset palvelevat messun eri tehtävissä. Messun alkaessa juontaja toivottaa seurakunnan tervetulleeksi messuun, kertoo messusta sekä mainitsee messun erityispiirteistä. Ennen kolehtia juontaja esittelee kolehtikohteen. Messun päättyessä juontaja kertoo tulevista messuista sekä kutsuu seurakunnan alakertaan teejatkoon. Juontajat vaihtelevat työntekijöistä maallikkoihin.

Liturgin tehtävänä on johtaa messua. Hän valmistautuu tehtäväänsä yhteistyössä tuomaspapiin, juontajan sekä musiikkivastaavan kanssa. Lahdessa liturgi toimii myös synnintunnustukseen johdattajana ja synnintunnustuksen jälkeisen synninpäästön lausujana.

Synnintunnustajat ovat valmistaneet ennalta lyhyet sekä mahdollisimman konkreettiset ja henkilökohtaiset synnintunnustuksensa, joilla he osallistuvat liturgin johdattamaan rippiin.

Ehtoollisavustajista suunnilleen puolet on pappeja ja puolet maallikkoja. Lahdessa kirkkoherra antaa luvan ehtoollisavustajan tehtävään sen jälkeen, kun heillä on ehtoollisen jakamisesta riittävä tieto ja ymmärrys. Rukousjakson aikana ehtoollisavustajat voivat myös jalkautua kirkkosaliin palvelemaan messukävijöille henkilökohtaisina rukoilijoina. Esirukoilijat tarjoavat toivottaessa myös öljyllä voitelua. Esirukoustehtävissä palvelee keskimäärin viisi henkilöä, jotka jalkautuvat ympäri kirkkosalia.

Lahden tuomasmessuissa on tavallisesti kolme sivualttaria eli rukousalttaria. Rukousalttareiden rakentaminen on vapaaehtoisten tehtävä, ja tätä tehtävää hoitavat vapaaehtoiset tulevat kirkkoon hyvissä ajoin ennen messua somistamaan alttarit. Rukousalttarit kutsuvat rukoilemaan tai hiljentymään tietyn aiheen tai asian puolesta. Alla olevassa kuvassa on yksi Lahden tuomasmessun rukousalttareista. Rukousjakson aikana messukävijöillä on mahdollisuus hiljentyä rukousalttareiden luona sekä myös kirjoittaa omat esirukouspyyntönsä lapuille. Vapaaehtoiset esirukousavustajat hakevat alttareilta esirukouspyynnöt. Messun aikana rukoillaan osan esirukouspyyntöjen puolesta. Yhteisen esirukouksen alussa rukousjohtaja aloittaa rukouksen ja ääneen rukoiltujen rukouspyyntöjen lopuksi rukousjohtaja päättää jakson kokoavaan rukoukseen, jossa esille nousevat ajankohtaiset kotimaiset ja kansainväliset aiheet. Kaikkien esirukouspyyntöjen puolesta rukoillaan tuomasrukouspiirissä. Tuomasmessun rukouspiiri kokoontuu kerran kuussa Lahden seurakuntatalossa. Kolehdkantajat keräävät messussa penkeistä kolehdin. Usein kolehdinkantajat ovat myös sivualttaripalvelijoita tai synnintunnustajia.

Kuva 2. Lahden tuomasmessun rukousalttari 28.2.2010. Kuva Ari Koivulahti.

Myös tuomasmessun musiikista vastaavat vapaaehtoiset. Syksystä 2022 lähtien tuomasmessuissa on toiminut vapaaehtoisista koottu oma tuomasmusiikkiryhmä. Sen kokoonpano vaihtelee sen mukaan, miten soittajat pystyvät osallistumaan messuun. Laulajien joukko on reilussa vuodessa ehtinyt vakiintua niin, että muutoksia kokoonpanossa ei juurikaan tapahdu. Tuomasmessun puhetta on kutsuttu pitämään pappeja, piispoja, ulkomaalaisia vierailijoita, lähetystyöntekijöitä sekä eri järjestöjen edustajia. Puheen pituus on vaihdellut 12 minuutista 15 minuuttiin. Lahdessa on pyritty tuomasmessun perinteitä kunnioittaen hyvin ihmisläheisiin puheisiin. Messun jälkeen Ristinkirkon alakerrassa on teejatkot. Teejatkanolla on mahdollista jatkaa keskustelua illan teemasta. Iltateellä käy keskimäärin 50–90 henkilöä riippuen messun ajankohdasta. Lahden tuomasmessun tarjottavat on viime syksyyn saakka saatu lahjoituksena Lahden Fazer leipomosta. Avustajat teejatkanolle on hoitanut joko tuomaspappi tai vastuuryhmä.

2.1.3 Lahden tuomasmessun organisaatiokuvaus

Lahden seurakuntayhtymän muodostavat viisi paikallista seurakuntaa: Keski- Lahden, Salpausselän, Launeen, Joutjärven sekä Nastolan seurakunta. Jokainen paikallinen seurakunta huolehtii oman seurakuntansa jumalanpalveluselämän toteuttamisesta sekä muusta seurakunnallisesta toiminnasta. Seurakunnilla on tehtäviensä suorittamista varten tarpeellinen henkilöstö. (Lahden seurakuntayhtymän toimintakertomus ja tilinpäätös 2021)

Kirkkolainsäädännön mukaan saman kunnan alueella toimivien seurakuntien on muodostettava seurakuntayhtymä tai yhdistyttävä yhdeksi seurakunnaksi. Seurakuntayhtymä hoitaa sille lainsäädännössä määritellyt pakollisia tehtäviä, joita ovat esimerkiksi yleishallinto, taloushallinto, osa henkilöstöhallinnosta, kiinteistöhallinto sekä hautausoimi. Lisäksi paikallisseurakunnat ovat sopineet perussäädännössä, että seurakuntayhtymän tehtäviksi uskotaan myös eräitä muita seurakuntien yhteisiä toimintoja. Sellaisia ovat diakoniatyön kehittäminen, yhteiset tehtävät, sairaalasielunhoito, kasvatustyön kehittäminen, perheneuvonta, jäsenrekisterin ylläpitäminen sekä viestintä. Seurakuntayhtymässä on yhteistä päätöksentekoa ja johtamista varten yhteiset hallintoelimet: yhteinen kirkkovaltuusto, yhteinen kirkkoneuvosto ja kaksi johtokuntaa. (Lahden seurakuntayhtymän tasekirja 2019)

Paikallisseurakuntien seurakuntaneuvostot käyttävät päätösvaltaa seurakunnan asioissa. Seurakuntaneuvosto päättää mm. toimintasuunnitelman sisällön, miten talousarviossa seurakunnalle myönnettyjä määrärahoja käytetään, miten seurakunnan hallinnassa olevia varoja käytetään ja muista seurakunnan asioista. Kirkkoherran tehtäviin kuuluvista asioista on annettu määräyksiä kirkkolainsäädännössä ja lisäksi seurakuntaneuvosto voi siirtää

toimivaltaansa kuuluvia asioita kirkkoherran ratkaistavaksi. (Lahden seurakuntayhtymän tasekirja 2019)

Marraskuussa 2018 Lahden seurakuntien yhteinen kirkkovaltuusto hyväksyi seurakuntayhtymälle uuden strategian vuosille 2019–2026. Seurakuntien tavoitteena on olla kristillistä uskoa, tulevaisuuden toivoa sekä lähimmäisenrakkautta vahvistava yhteisö. Strategian toimintalinjoja ovat:

”Toimimme yhdessä, kerromme kristinuskosta kaikille ymmärrettävästi, olemme vieraanvaraisia, teemme hyvää, rohkaisemme elämään kristittyinä sekä edistämme kestävää kehitystä.” (Lahden seurakuntayhtymän strategia vuosille 2019–2026)

Lahden kaupungin väkimäärä oli 120 223 marraskuussa 2022. (Tilastokeskus 2022) Lahden evankelis-luterilaisten seurakuntien jäsenmäärä oli vuoden 2022 lopussa 74 457 henkilöä, missä oli vähennystä edelliseen vuoteen 281. Kirkkoon kuului vuoden 2022 lopussa 61,93 % lahtelaisista. Suurin Lahden seurakunnista on Keski-Lahden seurakunta, jossa oli 23 409 jäsentä. Toiseksi suurin on Launeen seurakunta 16 504 jäsenellään. Joutjärven seurakunnan jäsenmäärä on 13 825, Salpausselän seurakunnan 10 560 sekä Nastolan seurakunnan 9878 (Kirkon tilastot 2023)

2.2 Aiemmat tutkimukset tuomasmessutyöstä

Tuomasmessu on iältään nuori, mutta siitä on tehty monta selvitystä, opinnäytetyötä sekä erilaisia pro gradu -tutkielmia. Tutkimukset liittyvät tuomasmessun vapaaehtoistoimintaan, saarnoihin, musiikkiin, arvomaailmaan sekä tuomasmessuun osallistuvien kokemusmaailmaan. (Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja) Heikki Toivio (2004) on väitöskirjatutkimuksessaan tutkinut uusimuotoisia jumalanpalveluksia Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa vuosina 1966-1999. Toivion analyysin mukaan tuomasmessu on uudemmista jumalanpalveluksista tärkein uudistaja. Muut messut ovat rukouselämän muodoista, musiikista sekä seurakuntalaisten aktivointitavoista. (Toivio 2004, 254.)

Johanna Haapiainen (2004) on tutkinut teologian pro gradu -tutkielmassaan tuomasmessuun osallistuvien kokemusmaailmaa. Luonteeltaan Haapiaisen tutkimus on kvantitatiivinen tutkimus. Aineisto on kerätty kyselylomakkeella kahtena peräkkäisenä sunnuntaina vuonna 2003. Haapiaisen teettämään tutkimukseen osallistui 530 messuvierasta, joiden ikäkauma oli 14–17 vuotta. Tutkimuksesta selvisi tutkittavien nuorten aikuisten kuunteluaktiivisuus hengellisen musiikin suhteen. Aktiivisimpia hengellisen musiikin kuuntelijoita

tutkimuksen mukaan olivat vanhimmat tutkittavat. Sen sijaan passiivisimpia musiikin kuuntelijoita olivat 34–43-vuotiaat. Marko Salmenkivi on puolestaan analysoinut messun olemusta sekä sen erityispiirteitä kulttuuriyhteisöinä arvojen näkökulmasta. Salmenkivi kiinnitti huomioita monimuotoisuuteen sekä musiikin itsenäiseen asemaan keinona kohdata ihminen. Laaja-alaisuus ja monimuotoisuus ilmenevät eri toimintatavoissa, opetuksen sisällössä, traditioiden yhdistämisessä sekä eri tunnesävyissä. (Salmenkivi 1993, 94–97.)

Kirkon tutkimuskeskuksen tutkijan Juha Kauppisen tekemä tuomasmessututkimus käsitteli kaupunkiseudun jumalanpalvelusta sekä jumalanpalvelusuudistusta. Kauppisen tekemä tutkimus toteutettiin Tampereen Aleksanterin kirkossa vuonna 1991. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, ketkä osallistuvat Tampereen tuomasmessuihin, millaisia kokemuksia messuvieraille on syntynyt sekä millaisia rakennusaineita Suomen evankelis-luterilainen kirkko voisi saada tuomasmessusta tulevaisuudessa. (Kauppinen 1992, 13–15.)

Tuomasmessun musiikkia on tutkinut Sibelius–Akatemian opinnäytetyössään Inna Vintturi vuonna 1992. Vintturin tutkimuksen avulla selvitettiin tuomasmessun musiikin tavoitteiden toteutumisen ohella iän, seurakunta-aktiivisuuden, musiikkiharrastuneisuuden sekä sukupuolen vaikutusta mielipiteisiin. Tutkimus toteutettiin kyselylomakkeen avulla Helsingin Agricolan kirkossa. Vintturin tutkimukseen osallistui 371 messuvierasta. Suurin osa kyselyyn vastanneista oli nuoria aikuisia. (Vintturi, 1992)

3 Seurakunnan vapaaehtoistyö evankelis- luterilaisessa kirkossa

3.1 Vapaaehtoistyö seurakunnassa

Vapaaehtoistyö tai vapaaehtoistoiminta on yksittäisen ihmisen tai yhteisöjen hyväksi tehtyä toimintaa, josta ei saa rahallista korvausta. Se on omasta halusta lähtevää, palkatonta toimintaa, jota tehdään omia arvoja vastaavan yhteisön hyväksi. Vapaaehtoistoimintaa tekevän motivaatio pohjautuu ajatukseen, että hän voi olla avuksi jollekin tai oppia jotain tärkeää. Vapaaehtoistoiminta keskittyy eri työhön ja siinä korostuu yksilön oma vastuu sekä vastuu toisia ihmisiä kohtaan. Vapaaehtoistoiminnan tuloksellisuutta ei voida mitata siihen osallistuneiden henkilöiden lukumäärällä tai työtuntien määrällä. Vapaaehtoistyön merkitys on ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa, jolloin sen mittaaminen voi tapahtua pitkäaikaisen ja syvällisen prosessin seurantaan. (Eskola & Kurki 2001, 10.)

Vapaaehtoistoiminnan kenttä on varsin moninainen ilmiö. Siitä on käytetty erilaisia käsitteitä yhteiskunnallisten muutosten eri vaiheissa. Aiemmin niitä ovat olleet esimerkiksi hyväntekeväisyystyö, talkootyö, armeliaisuus tai vapaa huoltotyö. Viime vuosikymmeninä ovat vaikiintuneet käsitteet vapaaehtoisuus, vapaaehtoistyö ja vapaaehtoistoiminta. (Nylund & Yeung 2005, 14.) Kaikkien termien voidaan ajatella tarkoittavan samaa asiaa. Suomessa vapaaehtoistyö painottuu useasti urheilu tai sosiaalialalle. Ominaista vapaaehtoistyölle on, että sitä tehdään erilaisissa konteksteissa. Se voi olla sijoitettuna naapurustoon, lähipiiriin tai sukulaisiin. Kontekstina voi olla myös laajempi yhteys kuten seurakunta, kunta, yhdistys tai kaupunginosa. Viitekehyksenä voi olla tapahtuma tai yhteisö. Hyvä esimerkki on uskonnollisen yhteisön kesäjuhla tai jonkun järjestön tapahtuma. (Nylund & Yeung 2005, 58.)

Altruismi viittaa epäitsekääseen ja pyyteettömään toimintaan, jossa toisen etu ja hyvinvointi asetetaan oman edun edelle. Vapaaehtoisuuden perusajatuksena on altruistinen asenne ihmisten keskuudessa. Etiikan näkökulmasta altruismi määritellään egoismin vastakohtaksi. Se on epäitsekäs kanta, jossa toisen etu laitetaan oman edun edelle. Kirkko on hyvä esimerkki yhteisöllisestä altruismista. Suomen evankelis-luterilainen kirkko edistää altruistisia näkemyksiä ja organisoii toisen hyvinvointiin lisäävää hyvää tarkoittavaa tai hyväntekeväisyystoimintaa, kuten diakoniatyötä. Esimerkkeinä mainittakoon Yhteisvastuukeräys sekä erilaiset kirkkokolehdit, jotka suunnataan moniin altruistisiin tilanteisiin. (Saari ym. 2005, 11.) Tutkimuksesta (Yeung 2004) käy ilmi, että Suomessa kirkon vapaaehtoistoimijat, jotka ovat suurelta osin kirkon jäseniä, osoittavat keskimäärin suurempaa halukkuutta auttaa ihmisiä.

3.2 Vapaaehtoistyötä ohjaava lainsäädäntö

Vapaaehtoistyöhön liittyvästä lainsäädännöstä sekä ohjeistuksesta on tehty Suomessa sekä EU:ssa useita selvityksiä. Euroopan talous- ja sosiaalikomitea suosittelee, että lainsäädäntö mahdollistaa vapaaehtoistyön sekä kannustaa siihen, että vapaaehtoistyöntekijöitä suojellaan asianmukaisesti. (Valtiovarainministeriön raportti 39/2015) Vapaaehtoistointaa tai vapaaehtoistyötä suoraan koskevaa lainsäädäntöä on vähän. Monilla eri laeilla ja säädöksillä on vaikutusta vapaaehtoistyöhön.

Kirkon vapaaehtoistointa koostuu useista osa-alueista, jotka liittyvät kirkkolain 4. luvussa (1 §) määriteltyihin seurakunnan toimintoihin. Tällaisia ovat lähetyksen toimintaryhmät, kirkkoväertit, lähimmäispalvelu, isostoiminta sekä kuorotoiminta. Lakeja ovat muun muassa julkisuuslaki, työlainsäädäntö, henkilötietolaki, työturvallisuuslaki sekä vahingonkorvauslaki. Kirkkolaki sekä kirkkojärjestys säätelevät kirkon sisäistä toimintaa. Toukokuun alusta 2014 voimaan tuli laki lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä, joka oikeuttaa sekä velvoittaa seurakuntaa selvittämään vapaaehtoisten rikosrekisterin, jos laissa erikseen säädettyt kriteerit täyttyvät. (Laki lasten kanssa toimivan vapaaehtoisen rikostaustan selvittämisestä 2014/148)

Lain mukaan vapaaehtoistyötä organisoivan tahon on huolehdittava siitä, että vapaaehtoisten turvallisuus tai terveys ei vaarannu vapaaehtoistyössä. Vastaavasti vapaaehtoisen on noudatettava vapaaehtoistyötä ja työpaikkaa koskevia turvallisuusohjeita sekä käytettävä suojaimia ja apuvälineitä, jotka hänelle on annettu. (Työturvallisuuslaki 23.8.2007/73)

Vaitiolovelvollisuus on yksi vapaaehtoistoinnin peruspilareista. Seurakunnan tehtävissä toimivia vapaaehtoisia koskevat suurelta osin samat vaitiolovelvollisuudet kuin työsuhteessa olevilla työntekijöillä lukuun ottamatta rippisalaisuutta. Tuomasmessussa vapaaehtoinen on vaitiolovelvollinen työssään tietoonsa saamistaan asioista, jotka koskevat sielunhoitotyötä, joka kohdistuu yksityiseen henkilöön. (Kirkkolaki 5, 28 §)

Kaikessa seurakunnan toiminnassa, vapaaehtoistyö mukaan lukien, tulee noudattaa EU:n yleistä tietosuojasetusta, jota alettiin soveltaa Suomessa 25.5.2018 alkaen. Tietosuojasetusta täsmentää ja täydentää 1.1.2019 voimaan tullut kansallinen tietosuojalaki. (Tietosuojalaki 1050/2018)

3.2.1 Vapaaehtoistyön tutkiminen ja kehittäminen

Kirkkohallitus, Kansalaisareena sekä Opintokeskus Sivis teettivät maaliskuussa 2021 Taloustutkimuksella kyselyn suomalaisten tekemästä vapaaehtoistyöstä. Tutkimuksesta

selvisi, että vuonna 2021 vapaaehtoistyötä on tehnyt 47 % vastaajista. Korona-aika vapaaehtoistoiminnan kannalta on ollut ristiriitaista aikaa. Korona-aikana toiminta on usein siirtynyt verkkoon. Kriisiajat aktivoivat ihmisten auttamishalua, mutta esimerkiksi ikäihmisten parissa tehtävä vapaaehtoistoiminta on ollut lähes mahdotonta. Tutkimuksessa havaittiin, että miesten tekemä vapaaehtoistyön määrä on lisääntynyt, naisten puolestaan vähentynyt. Alemman korkeakoulututkinnon suorittaneet osallistuvat eniten vapaaehtoistyöhön, jos tilannetta tarkastellaan koulutusasteittain. Tutkimuksesta selvisi, että kansalaiset arvostavat vapaaehtoistyötä ja haluavat olla siinä mukana. Vapaaehtoistoiminta kiinnostaa myös nuoria. Vapaaehtoistyöhön osallistumista helpottaisi, jos tarjolla olisi enemmän kertaluontoisia ja lyhytkestoisia tehtäviä. (Taloustutkimus 2021)

Vapaaehtoistyö.fi-palvelun valtakunnallinen vapaaehtoisten kysely toteutettiin 2022 Webropol-alustalla. Kyselyn vastaukset kerättiin kesä-syyskuussa 2022. Kyselylomake lähetettiin Vapaaehtoistyö.fi-palveluun rekisteröityneille vapaaehtoisille ja sitä jaettiin sosiaalisessa mediassa sekä Kansalaisareenan että vapaaehtoistyö.fi palvelun uutiskirjeessä. Kysely oli avoinna kaikille Suomessa asuville henkilöille. Vastaajia saatiin 995. Lahden kaupungissa kyselyyn osallistui 25 henkilöä. Vastaajista suurin osa oli 63–79-vuotiaita (58,3 %), 30–62-vuotiaita oli 37,5 % vastaajista ja ”En halua vastata kyselyyn 4,2 % vastaajista. Seurakunnan vapaaehtoistyössä toimi vastaajista 40 %. Tutkimuksesta selvisi vapaaehtoisten tärkeimmät motiivit, jotka olivat hyvän mielen tuottaminen, halu auttaa sekä mielekäs tekeminen. Kysely toteutettiin osana Kirkkopalvelut ry:n ja Kansalaisareena ry:n Vapaaehtoistyö.fi-palvelun kehitystä.

Anne Birgitta Pessi (2005) on jaotellut vapaaehtoisten erilaisia motiiveja vapaaehtoistoiminnan timanttimallin avulla. Syyt vapaaehtoiseksi ryhtymiseen ovat hyvin erilaiset. Tutkimuskohteeksi valittiin evankelis-luterilaisen kirkon vapaaehtoistyö, jotta voitaisiin tutkia ihmisten uskonnollisuutta sekä arvomaailmaa liittyen vapaaehtoisten motivaatioon. Kaikki haastateltavat olivat evankelis-luterilaisen kirkon tai kirkollisten yhdistysten vapaaehtoisia. Iältään he olivat 29–68-vuotiaita. Miehiä oli 14 ja naisia neljä. Aineiston keruu toteutettiin teemahaastattelun avulla. Tavoitteena oli ymmärtää vapaaehtoistoiminnan yksilötason kokemuksia sekä sen merkityksiä. Haastattelujen pääteemat koskivat vapaaehtoistoiminnan kokemuksia laaja-alaisesti. Seurakunta-aktiivisuus vaihteli haastateltavien kohdalla. Pessin tutkimus osoitti, että haastateltavia ei voitu kuvata kirkkoon suuntautuneiksi vapaaehtoiseksi tai äärimmäisen uskonnolliseksi. (Yeung & Nylund 2005, 105–106.)

Vapaaehtoistoimintaa kehittävä hanke on myös Oikeusministeriön Vapaa! Fri! -hanke. Se on oikeusministeriössä käynnistettyyn sekä sosiaali- ja terveysministeriön koordinoimaan kansalliseen ikäohjelmaan 2030 liittyvä hanke, jota koordinoi oikeusministeriö ja joka omalta

osaltaan tukee demokratiaohjelman 2025 toimeenpanoa. Vapaa! Fri! -hankkeen tavoitteena on vakiinnuttaa vapaaehtoistoiminnan asemaa ikääntyvässä yhteiskunnassa. Vapaaehtoistyö.fi –verkostopalvelu toteutti kesällä 2021 laajan vapaaehtoistoiminnan kyselyn. Kyselyssä selvitettiin vapaaehtoistoiminnan merkitystä vapaaehtoisten elämään sekä sen vaikutusta hyvinvointiin. Vastauksista ilmeni, että vapaaehtoistoiminta edistää merkityksellisyiden tunnetta, edistää osallisuutta sekä lisää osallistuvan hyvinvointia. Se myös lisää työllistymisen mahdollisuuksia sekä lievittää yksinäisyyttä. Vapaaehtoistoiminta mahdollistaa tutustumista uusiin ihmisiin sekä luomaan ystävyyssuhteita. Vapaaehtoistyö koetaan tärkeänä osallistumisen ja vaikuttamisen keinona. Se edistää kansalaisyhteiskuntaa ja vaikuttaa positiivisesti hyvän yhteiskunnan rakentamiseen. (Vapaaehtoistyö.fi)

3.2.2 Vapaaehtoistyön historia ja teologiset perusteet

Vapaaehtoistyö on oleellinen osa sekä kirkon että seurakuntien toimintaa. Yeung (1999) määrittelee kirkollisen vapaaehtoistyön lähimmäisvastuiksi tai kristilliseen elämäntapaan kuuluvaksi toiminnaksi. Sorrin (Yeung 1999) mukaan vapaaehtoistyöntekijä on henkilö, joka toimii kirkon piirissä sekä kantaa vastuuta erilaisista seurakunnan tehtävistä ilman palkkaa. Suomeen ensimmäinen vapaaehtoistyön nousukausi tuli sisälähetys- ja diakoniaharrastuksen myötä 1800-luvulla. Tuolloin perustettiin pyhäkoulut. Kirkko sai rinnalleen erilaisia avustajajärjestöjä. (Yeung 1999, 9–10.)

1960-luvulla ei nähty tarvetta vapaaehtoistyölle. Kirkon diakonia rinnastettiin järjestötoimintaan. Diakonia kirkossa nähtiin vain siihen koulutettujen tehtävänä. Kansalaisten valmiuksista seurakunnassa tai kunnassa ei keskusteltu. Kirkko kuitenkin halusi olla mukana moniarvoisessa yhteiskunnassa tarjoamassa vaihtoehtoja yhteiskunnan kehittämiseen. (Yeung 1999, 9–10.)

Seuraavina vuosikymmeninä toiminta monipuolistui ja vapaaehtoistyötä kehitettiin kirkon piirissä. Vuonna 1984 Kirkon diakoniatyönkeskus julkaisi ensimmäisen lähimmäispalvelun koulutusoppaan sekä aloitettiin vapaaehtoistyön kurssit eri hiippakunnissa. Lama muutti yhteiskunnallisten tahojen työnjakoa sekä korosti kirkon sosiaalisen työn merkitystä. (Yeung 1999, 9–10.)

Kirkon vapaaehtoistoiminta ja sen tulevaisuus on näyttäytynyt varsin valoisana viime vuosina. Vapaaehtoistoiminta kirkossa kiinnostaa ihmisiä ja halu auttamistyöhön on kasvanut voimakkaasti. Suosituimpia työmuotoja kirkon vapaaehtoistyössä tällä hetkellä ovat diakonia, nuorisotyö, pyhäkoulu, työttömien toiminta sekä yhteisvastuukeräys. (Yeung 1999, 8–11.)

Vapaaehtoistoiminnan linjauksiin vuoteen 2015 on kirjoitettu teologiset perusteet. Jokainen kirkossa on osallinen:

”Vapaaehtoistointa on osa kirkon olemusta. Kirkko on olemuksellisesti yhteisö, Kristuksen ruumis, jossa on useita eri jäseniä. Jokainen jäsen on osa samaa ruumista, joka on kirkko, me kristityt. Kristus on ruumiin pää. Kasteen kautta meidät on kutsuttu osallisuuteen ja yhteyteen Kristuksen ja toistemme kanssa.” (Vapaaehtoistoiminnan teologiset perusteet 2015)

Kirkko on osallisuuden yhteisö, joka elää jatkuvasta vuorovaikutuksesta Jumalan ja jäsentensä välillä. Rakkaus, armo sekä keskinäinen jakaminen muodostavat yhteisön perustan. Vapaaehtoisuus on tärkeä osa seurakunnan elämää, tarjoten erilaisia toiminnan muotoja, jotka lisäävät yhteisöllisyyttä ja vahvistavat yhteisvastuullisuutta. Jokainen vahvistuu uskosta, rakkaudesta sekä yhteisestä palvelusta. Yhdessä palvelemalla ja antamalla lahjansa yhteiseen käyttöön voi seurakunta toteuttaa tehtävänsä monipuolisesti. Yhteinen pappeus korostaa, että seurakunnan elämä ei ole vain viranhaltijoiden vastuulla, vaan jokaisella jäsenellä on oma roolinsa ja tehtävänsä seurakunnassa. (Vapaaehtoistoiminnan teologiset perusteet 2015)

Raamattu kehottaa meitä rakastamaan Jumalaa yli kaiken sekä lähimmäistä niin kuin itseämme. Tämä on myös hyvä peruste vapaaehtoistyölle. Siinä rakastetaan toista ihmistä hänen itsensä eikä hänestä saatavan hyödyn vuoksi. (Luukas 10:30–37)

3.3 Yhteisöllisyys

Yhteisöllisyys (englanniksi community) viittaa siihen, että yhteisöllisyyttä ei voida määrittää paikalliseksi tai fyysiseksi ilmiöksi, vaan sitä tulisi tutkia myös sosiaalisena ilmiönä, jota ylläpidetään sekä rakennetaan sosiaalisissa käytännöissä. Yhteisöllisyys nähdään yhteisökäsitettä laajempänä käsitteenä. Sosiaalitieteiden historiassa yhteisö -käsitteen keskeisimpiä määrittelijöitä ovat olleet Emile Durkheim sekä Ferdinand Tönnies. Durkheim tutki yhteisöllisyyttä sekä sen merkitystä yhteiskunnassa. Durkheimin näkemyksen mukaan yhteisöllisyys korostaa yksilön kuulumista ja integroitumista yhteisöön sekä näiden tekijöiden merkitystä yksilön hyvinvoinnille ja yhteiskunnan vakaudelle. Durkheimin vaikutus on ollut merkittävä myös uskonnon tutkimuksessa, sillä hänen mukaansa uskonnossa, sen myyteissä ja riiteissä yhteisö vahvistaa itseään. Tönnies sen sijaan on korostanut yhteisöllisyyden ja yhteiskunnan välisiä eroja sekä niiden vaikutusta yksilöiden suhteisiin ja käyttäytymiseen. Tönnies jaotteli yhteisöt Gesellschaft (yhteiskunta) - ja Gemeinschaft

(yhteisöllisyys) - tyypeihin. Tönniesin mukaan yhteiskunnan kehittymisen myötä on kadotettu aito traditionaalinen yhteisöllisyys. (Thitz, 2013, 24.)

”Yhteisöllisyys on yhdessä tekemistä. Se on mahdollisuutta toimia, tehdä ja vaikuttaa.” (Suomen evankelis-luterilainen kirkko)

Seurakunnassa yhteisöllisyys on kaiken toiminnan suunnittelemista yhdessä muiden työntekijöiden, seurakuntalaisten sekä alueen asukkaiden kesken. Yhteisöllisessä seurakunnassa kaikki ovat subjekteja. Yhteisöllisyys on myös suhteessa olemista. Kohdatuksi ja nähdyksi tulemista. Yhteisöllisyyttä täytyy tietoisesti rakentaa ja siihen vaaditaan aikaa sekä kärsivällisyyttä. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko)

”Jumalan kansana, joka kokoaa yhteen kaikki sekä Pyhien yhteisönä” (Työriinoa, 1998)

Työriinoa (1998) kuvailee kristittyjen yhteisöä ylittävänä kokonaisuutena, joka ulottuu paikallisyhteisöjen ja valtioyhteisöjen rajojen yli. Yhteisö perustuu ihmisten väliseen rakkautteen ja armoon. Yhteisöllisyys seurakunnassa on ihmisten saattamista yhteen toinen toisensa kanssa. Se on sisään rakennettuna periaatteena seurakuntalaisten sekä työntekijöiden välisissä kohtaamisissa. Yhteisöllisyydestä puhutaan sekä paikallisena että globaalina ilmiönä. Jo alkuseurakuntaa kuvataan pyhien yhteisönä, jota yhdisti yhteinen usko ja tehtävä. Yhteisö piti huolta jäsenistään ja kantoi yhteistä vastuuta. Kaksituhatuotisen historiansa aikana kristillisestä kirkosta on muodostunut maailmanlaajuinen kristittyjen yhteisö, joka elää yhteiskuntien sekä erilaisten kulttuurien keskellä toteuttaen tehtävänsä. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategia vuoteen 2026 on ovet auki kirkkoon ja kasvuun.

”Kirkko on osallisuuden ja vieraanvaraisuuden yhteisö. Kirkko toimii niin, että jokainen kokee seurakuntayhteyden voimavarakseen ja kirkon jäsenyyden merkitykselliseksi koko elämänsä ajan. Seurakuntien elämä rakentuu entistä vahvemmin seurakuntalaisten aloitteellisuuden, osaamisen ja lahjojen varaan. Rakennamme luottamusta, yhteisöllisyyttä ja yhdessä tekemisen kulttuuria. Työntekijän rooli muuttuu enemmän mahdollistajaksi ja valmentajaksi.” (Ovet auki - Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategia 2026)

Yhdysvaltalainen sosiologi Liu (1998) tuo esiin yhteisöllisen kiinnittymisen käsitteen. Yhteisöllisellä kiinnittymisellä tarkoitetaan yksilön sitoutumista omaan asuinalueeseensa. Seurakunnan toimintaan osallistuminen nähdään keskeisenä osana yhteisöllistä kiinnittymistä. Seurakuntaan osallistumisen myötä syntyy yhteisöllisyyden tunne ihmisten välisten suhteiden kesken sekä seurakunnan sanomasta nousevan yhteisen uskonnollisen kokemuksen

kautta. Liun mukaan kirkoilla on todettu olevan tärkeä rooli sosiaalisen integraation edistämässä, sillä kirkon jäsenyys tarjoaa mahdollisuuden luoda ystävyyssuhteita sekä tutustua samanmielisten ajatusten jakavien ihmisten kanssa. Henkilökohtainen sitoutuminen useasti laajenee seurakunnan jäsenyydestä erilaisiin seurakunnan ryhmiin tai luottamustehtäviin. (Liu, 1998)

Tiellä – På väg on Kirkkohallituksen jumalanpalveluksen uudistushanke vuosille 2011–2013. Hankkeen tarkoituksena oli jumalanpalveluselämän kehittäminen. Ihanteena oli saada seurakuntalaiset paremmin mukaan messun suunnitteluun sekä toteutukseen. Hankkeeseen osallistuivat Kempeleen, Kangasniemen, Pielisensuun sekä Haapajärven seurakunnat. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten yhteisöllisyys näkyi pääjumalanpalvelukseen tehtyjen muutosten yhteydessä. Aineisto kerättiin seurakunnan työntekijöiltä sähköpostitse ja analysoitiin teorialähtöisen analyysin menetelmin. Tutkittavat seurakunnat tekivät muutoksia vuorovaikutusta parantamalla. Vuorovaikutusta tukevia tekijöitä olivat tekemisen mielekkyys, luottamus, tasavertaisuus, yksilön huomioon ottaminen ja turvallisuuden tunne. Toiminnassa vuorovaikutus ilmeni suunnitellusti, vaikuttamisena, osallistumisena sekä samankaltaisuuden kokemisena. Muutokset Seurakunnissa tehdyt muutokset lisäsivät yhteisöllisyyttä. (Halkosaari, 2017)

Severi Laakso (2017) on pro gradu- tutkielmassaan tutkinut nuorten aikuisten Varikkomesua Tampereella. Varikkomesu on postmodernin ajan karismaattinen sekä yhteisöllinen messuyhteisö, jossa tärkeänä nähdään kokemuksellisuus ja yhteisöllisyys. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon sisällä on nuoria aikuisia, jotka haluavat nimenomaan kehittää evankelis-luterilaisen kirkon toimintaa yhteisöllisempään suuntaan. Nuoret aikuiset haluavat Laakson tutkimuksen mukaan vaikuttaa kirkon jäsenmäärän säilymiseen positiivisesti. Yhteisöllisyyden kannalta keskeisimpiä messun ulottuvuuksia tutkimuksen mukaan on rukous, joka kantaa.

Ann-Maarit Joenperän (2013) väitöskirjatutkimuksen mukaan jumalanpalvelusosallistujat kokivat nimenomaan yhteisöllisyyttä yhtymällä yhteiseen uskontunnustukseen, Isä meidän-rukoukseen sekä liittymällä yhteiseen ehtoolliseen. Myös yhdessä laulaminen lisäsi yhteisöllisyyttä.

Päivi Thitz (2013) on väitöskirjassaan ”Seurakunta osallisuuden yhteisönä” tutkinut yhteisöllisyyttä sekä seurakuntalaisten osallisuutta Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa. Tutkimuksessa hän tarkastelee, millaisena yhteisöllisyys ja sen kehittyminen näyttäytyvät maaseudun seurakuntien näkökulmasta 2000-luvun kirkossa. Thitz käyttää tutkimusaineistonaan seurakunnan työntekijöiden ja seurakuntalaisten haastatteluja, yhteisöllisyyden kehittämishankkeen arviointikeskusteluja sekä kirkon strategiaa käsittelevää mietintöä. Thitz

näkee tutkimuksessaan osallisuuden ja yhteisöllisyyden sosiaalisina ilmiöinä, jotka kehittyvät yhteiskunnallisen sekä kulttuurisen muutoksen myötä. Ilmiöt saavat erilaisia kehityskulkuja sekä ilmenemismuotoja kussakin eri ajassa.

Artikkelissaan ”Yhteisöllisyyden käsitteen merkitykset ja kirkon yhteisöllisyyden muutos” Taina Kalliokoski (2016) hahmottaa yhteisöllisyyttä kolmella eri merkitystasolla: Yhteisöllisyys ensimmäisellä ja perustavimmalla tasolla tarkoittaa sosiaalista todellisuutta järjestävää piirrettä. Se on yhteiskunnan rakenteesta nouseva yksilöiden tai yhteenliittymien toimintaa ohjaava seikka tai ihmisolennon sisäinen ominaisuus. Toisella tasolla, ryhmätoiminnan tasolla, yhteisöllisyys Kalliokosken mukaan viittaa ihmisten tapaan muodostaa mitä tahansa sosiaalisia yhteenliittymiä, joilla on jotakin yhteistä. Näitä voivat olla ryhmät, verkostot, organisaatiot, yhteisöt tai erilaiset joukot, joissa elää ja toimia. Kolmannella tasolla yhteisöllisyydellä viitataan kokemustason ilmiöihin. Se voi olla yhteisten merkitysten varaan rakentuvaa yhteenkuuluvuutta tai ihmisten kokemaa vuorovaikutusta toistensa kanssa. (Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 2016)

Väitöskirjassaan ”Yhteisöllisyyden rajat yhteistoiminnan ja ihmisen perushyvien näkökulmasta” Taina Kalliokoski (2020) on tutkinut, mitä yhteisöllisyys merkitsee, millaisin ehdoin yhteisöllisyys tukee ihmisen hyvää, mitä se merkitsee, millä tavalla se muodostuu sekä millä tavalla se hajoaa. Kalliokoski on erotellut yhteisölle viisi välttämätöntä ehtoa. Ne ovat yhteenliittymäehto, tunnistamisehto, vuorovaikutusehto, eetosehto sekä jatkuvuusehto. Yhteisö voi olla olemassa myös ilman, että kaikki sen jäsenet osallistuisivat aktiivisesti toiminnalliseen yhteisöllisyyteen tai kokisivat ylipäänsä yhteisöllisyyttä. Eettisesti yhteisöllisyyttä voitaisiin kehittää Kalliokosken mukaan niin, että hyvä ja tukeva yhteisö suojelisi sekä jäsentensä kriittistä arviointikykyä että sallittuja kritiikin antamisen tapoja. (Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 2016, 128–129.)

3.4 Osallisuus

Osallisuus-käsitteessä (engl. participation) keskeistä on sekä yksilön että yhteisön välinen suhde. Tätä vuorovaikutusta on usein tutkittu sekä kansalaisen että hallinnon välisen näkökulmasta. Kansalaisen osallisuutta sosiaalipedagogiikassa tutkinut Elina Nivala (2008) määrittää osallisuuden kolmella ulottuvuudella: annettuna, osallistuvana ja koettuna yhteisön jäsenyytenä. Annettu jäsenyys myönnetään tai annetaan tiettyjen ehtojen täytyessä, kuten esimerkiksi seurakunnassa, jossa jäsenyys perustuu kasteeseen. Osallistuva jäsenyys avaa mahdollisuuksia yhteisön jäsenelle osallistua seurakunnan toimintaan, vaikuttaa yhteisön asioihin tai olla mukana sosiaalisessa kanssakäymisessä. Koettu jäsenyys viittaa

siihen, että yksilö kokee ja tuntee itsensä osaksi jotain ryhmää, yhteisöä tai organisaatiota. Se rakentuu jäsenyyden ja yhteisön toimintaan osallistumisen myötä. (Nivala 2008, 166–170.)

Aaro Harju (2004) puolestaan korostaa kahtalaista luonnetta osallisuudessa. Harjun mukaan osallisuus tarkoittaa yhteenkuulumisen sekä mukanaolon tunnetta. Ihminen kokee olevansa osallisena suomalaisessa yhteiskunnassa tai omassa yhteisössään, kun hän tekee työtä, osallistuu, harrastaa tai vaikuttaa. Jos ihminen ei koe osallisuuden tunnetta jää hän yhteisön ja yhteiskunnan ulkopuolelle. Yksi elämän perusedellytyksistä on halu kokea osallisuutta.

Osallisuutta oikeusministeriössä korostetaan ihmisoikeuksista ja demokratiasta huolehtimisena ja merkityksellisyytenä. Osallisuuden mahdollisuuksia puolestaan painotetaan opetus- ja kulttuuriministeriössä. Terveystieteiden tutkimuskeskus ja Hyvinvoinnin laitos (2011) jakaa osallisuuden kolmeen eri osa-alueeseen: Ensiksikin osallisuus omassa elämässä, jossa on mahdollisuus elää omannäköistä elämää. Toiseksi osallisuus erilaisissa ryhmissä sekä yhteisöissä, joissa on myös vaikuttamisen mahdollisuus. Kolmanneksi osallisuus yhteisestä hyvästä, jossa on mahdollista nauttia yhteisestä hyvästä, tuottaa yhteistä hyvää sekä jakaa sitä myös muille. Yhteinen hyvä käsittää arvoja ja erilaista toimintaa, josta puolestaan seuraa kiitosta, arvostusta sekä yhteyksiä muihin ihmisiin.

Osallistuminen synnyttää kokemuksen yhteenkuuluvuudesta ja läsnäolosta. Sosiaalisena olentona ihminen haluaa kokea yhteenkuuluvuutta, vaikuttamista sekä osallisuuden tunnetta. Nämä ovat hyvän elämän perusedellytyksiä sekä ihmisenä olemisen tunnuspiirteitä. Osallisuus ilmenee jäsenyyden tunteena yhteisössä, identiteetin kokemuksesta sekä yhteisöllisiin prosesseihin osallistumisena. Osallisuus on henkilökohtainen kokemus ja tunneperäinen asia. Vapaaehtoistoiminta on parhaimmillaan osallisuuden kokemista sekä osallistamista. Vastaparina osallisuudelle on osattomuus. Ihminen ei ole yhteiskunnassa pidetyistä asioista osallinen. Osaton yksilö voi kokea olevansa ulkopuolinen työmarkkinoista, taloudesta, demokraattisesta järjestelmästä tai sosiaalisista suhteista. (Nylund & Yeung 2005,69.)

Teologiassa osallisuuden ja yhteisöllisyyden katsotaan liittyvän kirkon olemukseen olennaisesti. Jo alkuseurakunnassa yhtenä kirkon tunnusmerkkinä nähtiin osallisuus suhteessa Jumalaan sekä toisiin ihmisiin.

”Kirkon vapaaehtoistoiminnan tehtävänä on kutsua ihmisiä osallisuuteen rakkauden, ja vastuun yhteisössä ja tarjota jokaiselle mahdollisuus antaa aikaansa ja osaamistaan yhteiseen käyttöön.” (Kohtaamisen kirkko, 2020)

Kirkossa osallisena oleminen merkitsee osaamisen ja omien lahjojen antamista yhteiseen käyttöön. Osallisuus on sekä yhdessä olemista että tekemistä. Uskon kautta tullaan osalliseksi Jumalan antamista kaikista hyvistä lahjoista, uudesta elämästä sekä pelastuksesta Jumalan yhteydessä.

Kirkkohistorian tutkijan Mikko Malkavaaran (2011) mukaan yhteisöllisyys nähdään Raamatun ideaalina. Se vahvistaa jokaisen oikeutta osallisuuteen, tehtävään yhteisössä sekä omaan paikkaan. Ihmisen arvo ei määräydy hänen tehokkuutensa tai toiminta-aktiivisuutensa mukaan, vaan hän on arvokas juuri sellaisenaan, Jumalan luomana. Vapaaehtoistoiminta tarjoaa merkityksellisyyttä ja mielekkyyttä elämään. Tuomasmessussa osallisuus tulee ilmi siinä, että vapaaehtoiset voivat osallistua tuomasmessun tekemiseen. He voivat kokea yhteenkuuluvuudentunnetta sekä jakaa yhteisiä arvoja toisten kanssa. Osallisuus seurakunnassa voi myös vahvistaa yksilön uskoa sekä edistää vastuullisuutta ja yhteisöllisyyttä.

Anu Gretschel (2002) määrittelee osallisuuden tunteeksi, jota kutsutaan myös käsitteellä empowerment. Suomeksi empowerment tarkoittaa voimaantumista tai valtaistumista. Yksilö kykenee asettamaan itsensä toimijan asemaan. Osallisuuteen liittyvä keskeinen käsite on subjektiivisuus, jolla kuvataan oman paikan ja itsensä löytämistä sekä yhteiskunnan että yhteisön jäsenenä. (Gretschel 2001, 61–62.) Vapaaehtoistyöhön osallistuminen koetaan usein voimaannuttavana kokemuksena. Se lisää muunkin kansalaistoiminnan parissa olevaa aktiivisuutta toimijoiden keskuudessa. Vapaaehtoistyö myös lisää sosiaalista pääomaa niin vapaaehtoisten, palvelujen käyttäjien kuin yhteiskunnankin tasolla. (Pessi & Oravasaari 2010, 163–165.)

Kirkkososiologian tutkija Anne Birgitta Yeung (2002) on tutkinut nuorten osallisuutta vapaaehtoistoiminnassa sekä seurakunnassa kirkollisessa kontekstissa. Yeung pohtii artikkelissaan, millaisia osallisuuden kokemuksia sekä rooleja nuorille seurakunta tarjoaa. Samaisessa artikkelissa hän pohtii, tarvitseeko osallisuutta liittää vallankäyttöön tai jakamisen tematiikkaan. Voisiko osallisuutta kokea ilman valtaa, jos vallan sijaan vapaaehtoistyössä korostuisikin yhteisöön kuulumisen ja sosiaalisen verkoston merkitys?

Päivi Thitz (2013) paneutuu artikkelissaan ”Neuvotteluja seurakuntalaisten osallisuudesta” siihen, millä tavalla seurakuntalaisten sekä työntekijöiden osallisuus vuorovaikutuksessa ilmenee. Thitzin mukaan osallisuus on prosessi, jossa seurakuntalainen ylläpitää ja rakentaa suhdettaan yhteisöön jaettujen merkitysten sekä vuorovaikutuksen kautta. Yhtenä näkökulmana osallisuutta Thitz näkee valtaistamisen. Yksilöllä on mahdollisuus yhteisössä jakaa itselleen merkityksellisiä asioita, saada osansa yhteisestä hyvästä sekä saada

tilaisuuden käyttää omia lahjojaan elämässään sekä yhteisöissään, joissa hän toimii. (Thitz 2013,43.)

Tasavallan presidentti vahvisti 14.4.2023 eduskunnan 2.3.2023 hyväksymän uuden kirkkolain ja erillislait. Kirkolliskokous hyväksyi kirkkojärjestyksen 11.11.2021. Uusi kirkkolainsäädäntö tuli voimaan 1.7.2023. Uudessa kirkkolaissa on säännökset seurakunnan osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista. Seurakunnan jäsenellä on oikeus osallistua seurakunnan toimintaan sekä vaikuttaa päätöksentekoon.

”Kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston on pidettävä huolta monipuolisista osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksista.” Seurakunnan on myös tiedotettava, millä tavoin päätösten valmisteluun voi osallistua ja vaikuttaa. (Kirkkolaki 652/2023)

3.5 Yhteisvastuu

Sanana yhteisvastuullisuus viittaa altruismia edistävään sekä sosiaalisten normien edeltävään toimintamalliin. Yhteisvastuullisuus vähentää lyhyen aikavälin oman edun toimintaa tai valvontaa. Yhteisvastuu tuo sääntöjen rinnalle jotain uutta järjestäytyneessä yhteiskunnassa. Käytännössä yhteisvastuullisuus on altruismia yhteisöelämässä. (Pessi & Saari 2008, 16.)

Kirkon kristillisessä lähimmäisen vastuussa näkyy kaksi ilmenemismuotoa. Siinä toteutuu armahtava rakkaus persoonallisissa suhteissa mutta myös oikeudenmukaisuutta vaativa rakkaus yhteiskunnallisissa suhteissa. Sanoman perustana kirkossa on ihmisten yhtäläinen ja samanarvoinen kohtelu Jumalan edessä. Siihen kuuluu myös tasa-arvo yhteiskunnassa. Vastuu kirkossa on pitkälti sidoksissa siihen, että heikommin selviytyvistä jäsenistä otetaan vastuuta. Kirkko pyrkii etsimään uusia auttamismuotoja sekä näyttämään esikuvaa. Kirkko on muun muassa kehittänyt sairaalasielunhoitoa, HIV-hoitoa, huumetyötä sekä perheneuvontaa.

Kirkkolain mukaan kirkon on auettava niitä lähimmäisiä, joita kukaan muu ei auta. Uudesta testamentista sekä Jeesuksen esimerkeistä nousevat kirkon auttamistyön oikeutus ja velvollisuus. Kaikki ihmiset ovat kristinuskon ajatuksen mukaan toisilleen lähimmäisiä. Tästä ajatuksesta nousee vapaaehtoistoiminnan periaate. Kirkossa pyritään noudattamaan vastuunkannon ja universaalisen yhteisvastuun periaatetta. Jokainen on samanarvoinen Jumalan edessä. Sanoma evankeliumin vapaudesta kuuluu jokaiselle. Lähimmäisen auttaminen on jokaisen vastuulla. (Harju 2001, 17.) Myös yhteiskuntapolitiikka korostaa vastuullisuutta. Se korostaa konkreettisuutta, vastuun henkilökohtaisuutta sekä sitovuutta.

Kristinuskossa korostetaan sitä, että Jumala on luonut ihmisille vapaan tahdon. Syntiinlankeemuksen vuoksi ihmiset ovat itsekkäitä ja aiheuttavat paljon pahaa ja Jumalan vastaisia tekoja maailmassa. Apostoli Paavali kirjoittaa Roomalaiskirjeessä

”En tee sitä hyvää, mitä tahdon, vaan sitä pahaa, mitä en tahdo. Mutta, jos teen sitä, mitä en tahdo, en tee sitä enää itse, vaan sen tekee minussa asuva synti.”
(Room.6:19–20)

Uudessa testamentissa kirkkoa kuvataan Kristuksen ruumiina, jossa on monenlaisin tehtävin varustettuja erilaisia jäseniä. (Room. 12:3–8) Uuden testamentin ajan kirkossa ei ollut vieraita eikä muukalaisia, vaan kaikki olivat Jumalan perhettä ja tervetulleita yhteisöön. (Ef.2:19) Lähimmäisvastuu perustuu kristilliseen ihmiskäsitykseen, jonka mukaan ihminen on tarkoitettu elämäänsä suhteessa Luojaansa (teologinen näkökulma), lähimmäiseensä (sosiloginen näkökulma), luomakuntaansa (ekologinen näkökulma) sekä itseensä (psykologinen näkökulma)

Yhteisvastuu on lähimmäisenrakkauden kansanliike. Jokaista kristittyä velvoittaa Kristuksen käsky lähimmäisen rakastamisesta. Yhteisvastuu muiden ihmisten auttamisesta on lisääntynyt Suomessa. Yhteisvastuukeräys on suuri rahankeräys ja asennekampanja, jonka tavoitteena on hädän tiedostaminen, vaikuttaminen, auttaminen sekä uusien työmuotojen kehittäminen. Vuosina 1972–1989 yhteisvastuukeräys oli kirkon tärkein vuosittainen keräys. Keräystulos nelinkertaistui vuosina 1978–1987. (Jämbäck, 2010, 275.) Alla oleva taulukko kertoo yhteisvastuukeräyksen tuotot Mikkelin hiippakunnassa, Päijät-Hämeen rovastikunnan osalta vuosina 2019–2021. Yhteisvastuu on hyvä esimerkki altruismista eli pyyteettömästä auttamisesta. Se on kirkon diakonisen vastuun toimintaa kärsivien auttamiseksi sekä oikeudenmukaisuuden edistämiseksi. Keräyksen välityksellä diakonialle antoivat rahallista tukea myös useat sellaiset suomalaiset, jotka eivät olleet muuten kiinnostuneita kirkon toiminnasta tai diakoniasta. Yhteisvastuukeräyksen keräysjohtaja Tapio Pajunen määrittelee yhteisvastuutermin seuraavasti:

”Yhteisvastuu on sitä, että näemme oman kuplamme yli maamme rajojen ulkopuolelle. Meillä on oltava tahtoa huolehtia myös niistä ihmisistä, jotka elävät niukkaa ja vaikeuksien täyttämää elämää kaikkien hauraimmissa valtioissa.”

Vuoden 2023 yhteisvastuu- teemana on nuoret ja väkivalta. Kotimaassa yhteisvastuun tuotot ohjataan Aseman Lapset ry:n ja seurakuntien kautta nuorten väkivallan sovitteluun ja ehkäisyyn. Kouluterveyskysely vuodelta 2021 paljastaa, että viikoittain lähes 40 000 nuorta kokee kouluväkivaltaa. Suomessa vuosina 2015–2021 väkivaltarikollisuus on lisääntynyt alle 18-vuotiaiden keskuudessa poliisin tilastojen mukaan. Hälyttävintä on se, että välivaltarikollisuus on lisääntynyt 12–14-vuotiaiden ikäluokassa peräti 134 %. (Yhteisvastuu.fi)

MIKKELIN HIIPPAKUNTA
Päijät-Hämeen rovastikunta

Yhteisvastuukeräys
tilastot

Seurakunta	Tulos 2021	euro/ jäsen	Tulos 2020	Tulos 2019
Hollola	13 722,88	0,57	12691,22	23 880, 75
Keski-Lahti	9560, 52	0,39	10283,73	13 731,59
Laune	7768,19	0,45	6835,54	12 639,93
Joutjärvi	4112,21	0,28	5653,12	8269,67
Salpausselkä	11267,3	1,01	12218,09	19426,37
Asikkala	2014,35	0,35	2610,07	4279,57
Nastola	6446,4	0,62	4782,02	8436,99
Orimattila	4500,05	0,38	4709,7	9936,43
Heinola	11840,9	0,88	9745	14778,89
Iitti	2433,58	0,46	3067,16	4752,51
Tainionvirta	2616,62	0,53	807,04	4922,22
Rovastikuntayh- teensä	76303	0,53	73465,7	125054,92
Mikkelin hiippakunta	244011,39	0,53	256 040, 57	391255,00

3.6 Viestintä

Sosiaalinen vuorovaikutus on viestintää, joka tapahtuu toisten ihmisten sekä ympäristön välisenä kanssakäymisenä. Viestinnän symbolit voivat olla lausuttuja, kirjoitettuja, kuvattuja tai jopa sanattomia viestejä. Viestinnän latinankielinen kantasana tulee sanasta communis, joka merkitsee yhteistä tai communicare eli yhdessä tekemistä. (Erkholm 1986, 14.)

Viestinnän professori Elisa Juholin on tutkinut suomalaisia työyhteisöjä ja tunnistanut viestinnän onnistumiseen liittyen kuusi peruspilaria, jotka sopivat hyvin myös seurakunnan sisäisen viestinnän tavoitteiksi. Työyhteisön toimintaan liittyvät tärkeät ja isot asiat käsitellään vuorovaikutteisesti. Kaikkien ulottuvilla on ajantasainen tieto. Jokainen työntekijä kantaa oman vastuunsa. Ilmapiiri on vapaamuotoinen ja rento. Jokaisella on oikeus ja

vaikuttamismahdollisuus liittyen työyhteisön asioihin. Yhteisesti opitaan ja jaetaan tietoa. Positiivisen maineen ylläpitäminen työpaikalla on jokaisen tehtävä. (Malmelin 2013, 59–60.)

Seurakunnassa viestintää käytetään kristillisen sanoman välittäjänä ja julistajana. Viestinnän keinoin huolehditaan siitä, että seurakuntalaisten saatavilla on riittävästi tietoa seurakuntien ja seurakuntayhtymän toiminnasta, erilaisista palveluista sekä ajankohtaisista asioista. Seurakuntien sekä seurakuntalaisten keskinäistä vuorovaikutusta tuetaan huolehtimalla työyhteisön sisäisestä tiedonkulusta. Kirkko kutsuu ihmisiä Jumalan yhteyteen sekä rohkaisee välittämään lähimmäisistä ja luomakunnasta. Tätä tehtävää seurakunta toteuttaa viestinnän, vuorovaikutuksen, kuuntelun ja keskustelun kautta. Kirkon toiminta on nimenomaan välittää viestiä. Vuorovaikutus ja viestintä ovat pitkään olleet Suomen evankelis-luterilaisen kirkon toiminnan ytimessä. Tästä kertoo kirkon viestintästrategia. Viestinnän tehtävänä on tukea ja tehdä näkyväksi kaikki kirkon toimintaa.

Korona- aikana sekä myös sen jälkeen seurakunnissa on lisääntynyt tilaisuuksien striimaaminen eli suoratoistaminen sekä myös taltiointi esimerkiksi YouTube-kanaville. Striimaus on yksi tapa palvella seurakuntalaisia ja samalla mataloittaa kynnyksiä, jotta yhä useampi rohkaistuisi tulemaan mukaan ja osallistumaan seurakunnan toimintaan. Monet seurakunnat välittävät omia tapahtumiaan suoratoistona tai tallenteina verkossa, kuten jumalanpalveluksia, hartauksia, konsertteja, keskustelutilaisuuksia ja muita tilaisuuksia ympäri Suomea. Osa seurakunnista palvelee myös välittämällä striimiä toimituksista, jotta esimerkiksi ulkomailla asuvat sukulaiset voivat olla mukana seuraamassa toimitusta. Toisinaan osallistujat välittävät striimiä itse.

Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa osallisuutta painottava Meidän kirkko-strategia synnytti muun muassa Hengellinen elämä- verkossa -hankkeen, joka toteutettiin vuosina 2009-2012. Strategisen hankkeen tavoitteena oli

”mennä kirkkona verkon toimintaympäristössä sinne missä ihmiset jo ovat ja selvittää, kokeilla ja etsiä uskon, Pyhän kokemisen ja Jumalan läsnäolon mahdollisuudet ja rajat siellä.”

Toinen osallisuuteen liittyvä Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategia on Läsnäolon kirkko- strategia. Strategian mukaan kirkon tulee seurata tulevaa kehitystä ja uusia teknologisia mahdollisuuksia. Keskeinen ajatus Läsnäolon kirkko-strategialle on, että, sähköiset apuvälineet vapauttavat henkilökohtaiseen työhön enemmän resursseja. Strategian mukaan kirkon on hankittava vahva asema erilaisissa sähköisissä vuorovaikutus- ja tietoverkoissa.

”Kirkon on työskenneltävä, jotta todellisuuden ja tekotodellisuuden rajat eivät hämärtyisi.” (Läsnäolon kirkko -strategia)

Hengellinen elämä verkossa – hankkeen aikana verkkoon rakennettiin monipuolisia palvelukokemuksia. Evankelis-luterilaisen kirkon 3000 työntekijää koulutettiin hankkeen puitteissa käyttämään sosiaalista mediaa osana kirkon perustyötä. Tutkimusaineiston perusteella Hengellinen elämä verkossa -hanke oli laaja. Se loi kirkossa uudenlaisia näkökulmia teknologian hyödyntämiseen. (Hengellinen elämä verkossa- hanke)

Informaatioteknologian kehityksen lisäksi kirkon eri strategioissa mainitaan myös bioteknologia, älyverkot, mobiiliteknologia, geneettinen säätely, digitalisaatio sekä robotisaatio. Strategioiden muita esiin nostamia digitalisaatioita hyödyntäviä palveluja ovat keskustelu, chat-palvelu, vapaaehtoistoiminnan verkkopalvelut, blogit, YouTube-videot, tekstiviestipuhelin sekä erilaiset keskustelufoorumit vastauspalstoineen. Seurakuntien strategioissa korostetaan, että ihmiset tulisi nimenomaan kohdata omassa elinympäristössään.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon viestintäohjelma 2023 perustuu kirkon Ovet auki -strategiaan. Kirkon viestintäohjelma on suunnattu jokaisen kirkon toimijan tueksi ja inspiraatioksi innostamaan vuorovaikutukseen sekä viestintään. Ohjelma osoittaa viestinnällistä suuntaa, jotta sanoma Jeesuksesta Kristuksesta tavoittaa ihmiset eri elämäntilanteissa. Viestintäohjelma auttaa hahmottamaan viestinnän nimenomaan kirkon mahdollisuutena olla ihmisten elämässä ja arjessa läsnä.

Lahden seurakuntayhtymä ylläpitää useita verkkosivuja, joista keskeisimmät ovat www.lahdenseurakunnat.fi ja kirkonseutu.fi. Lisäksi eri työmuotojen sivustoja on toistakymmentä. Seurakuntayhtymällä on sosiaalisen median kanavia Facebookissa, Instagramissa, Twitteristä eli X-palvelussa, YouTube:ssa ja LinkedInissä. Yhtymällä on viisi omaa diginäyttöä seurakunnan tiloissa sekä kadulla ja tarvittaessa seurakuntayhtymä vuokraa mainostilaa kaupungin jättinäytöiltä. Mediatiedotteet luetaan digitaalseksi viestinnäksi. Niitä lähetetään kohdennetusti Lahden alueen tiedotusvälineille keskimäärin kerran viikossa.

Lahden seurakuntien verkkosivujen ylläpito on organisoitu siten, että jokainen työyksikkö vastaa omista tiedoistaan ja vastaa tapahtumien syöttämisestä järjestelmään. Viestintätöimistö vastaa etusivun ylläpidosta, uutisten julkaisemisesta, banneripaikkojen koordinoimisesta sekä konsultoi seurakuntia tarpeen vaatiessa. Kirkonseutu-lehti sai maaliskuussa 2020 uudet verkkosivut, ja niiden lukijamäärä on lisääntynyt voimakkaasti, yli 35 prosenttia, edellisvuodesta. Juttuja ja artikkeleita luetaan sosiaalisen median jakojen välityksellä, esimerkiksi niin, että Lahden seurakuntien Facebook-sivuilla jaetaan linkki Kirkonseudun artikkeliin.

Sosiaalisen median kanavien koordinointi tapahtuu viestintätoimistossa, mutta Facebook- ja Instagram-tilien ylläpitoa on hajautettu muillekin työntekijöille. Facebook on torimainen ympäristö erilaisille sisältö- ja tapahtumanostoille, videoille ja hyvän mielen jutuille. Instagramin sisältöjä kohdennetaan nuorille aikuisille. YouTube-kanava on kehittynyt voimakkaimmin jumalanpalveluksien, konserttien ynnä muiden tapahtumien striimauksen myötä, sillä striimit julkaistaan sitä kautta. YouTubessa julkaistaan myös minuuttihartauksia. Diginäytöjen ylläpito tapahtuu viestintätoimiston sekä eri työyksiköiden yhteistyönä.

Digimarkkinointia tehdään Facebookissa ja Instagramissa mutta myös kohdennetulla mainonnalla eli mainosaikaa ostamalla. Tällaisilla kampanjoilla voidaan tavoittaa tehokkaasti myös sellaisia henkilöitä, jotka eivät kuulu Lahden seurakuntayhtymän tilien seuraajiin. (Markus Luukkonen, henkilökohtainen tiedonanto 15.10.2020)

Internetin käyttö viestinnässä sekä medioiden seuraamisessa on lisääntynyt jatkuvasti. Tilastokeskuksen mukaan 16–89-vuotiaista suomalaisista 82 % käytti internetiä lukuisia kertoja päivässä vuonna 2020. Osuus on kasvanut kolme prosenttiyksikköä edellisestä vuodesta. Netin käyttö on lisääntynyt 65–74-vuotiaiden sekä 75–89-vuotiaiden keskuudessa. Facebook oli yleisimmin käytetty yhteisöpalvelu vuonna 2020, ja sitä seurasi 16–89-vuotiaista suomalaisista 58 prosenttia. Seuraavina tulivat WhatsApp 50 % sekä Instagram 39 %. (Väestön tieto- ja viestintäteknikan käyttötutkimus 2020, Tilastokeskus)

4 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Keski-Lahden seurakunnan toiminta tulevaisuudessa perustuu yhä enemmän vapaaehtoisuuteen. Kristillinen lähimmäisenrakkkaus on paras mahdollinen todistus Kristuksen työstä tämän päivän maailmassa, jossa sydämen kovuus ja kiire uuvuttavat ihmiset ja jättävät heidät toivoa vaille. Kun Lahden seurakuntien yhteinen kirkkovaltuusto hyväksyi seurakuntayhtymälle uuden strategian vuosille 2019–2026, tavoitteeksi asetettiin kristillistä uskoa, tulevaisuuden toivoa ja lähimmäisenrakkautta vahvistavan yhteisön aikaansaaminen. Strategiaa ohjaavia toimintalinjoja ovat: (1) Seurakuntalaiset ja työntekijät kantavat yhdessä vastuuta seurakunnan elämästä. (2) Kehitellään toimintamuotoja, joilla on merkitys lahtelaisille. (3) Seurakuntayhtymä verkostoituu toimimaan yhteistyössä eri järjestöjen ja toimijoiden kanssa. (4) Seurakunta kuuluu seurakuntalaisille sekä (5) työntekijät toimivat rakentavasti arvojen pohjalta, ihmisiä tasa-arvoisesti kunnioittaen ja ihmisiin luottaen. (Lahden seurakuntayhtymän strategia vuosille 2019–2026) Vuonna 2021 Keski-Lahden seurakunnan oma painopiste oli:

”Teemme yhdessä seurakuntalaisten kanssa.” (Keski-Lahden talousarvio vuodelta 2021)

Opinnäytetyöni tarkoitus on kuvata tuomasvastuuryhmän kokemuksia Keski-Lahden seurakunnan tuomasmessutoiminnasta sekä sen kehittämishaasteista. Tuomasvastuuryhmän haastattelun pohjalta Keski-Lahden seurakunnan työntekijät refleктоivat viittä keskeistä teemaa Learning cafe -menetelmän avulla. Opinnäytetyön tavoitteena on, että yhteissuunnittelun avulla tuotettuja kehittämisehdotuksia voidaan hyödyntää Keski-Lahden seurakunnan tuomasmessutyön kehittämisessä.

Tutkimuskysymykseni ovat:

Millä tavalla tuomasvastuuryhmäläiset kuvaavat tuomasmessun toimintaa tällä hetkellä?

Millaisia haasteita tuomasvastuuryhmäläiset näkevät tuomasmessussa?

Millaisia kehittämideoita tuomasvastuuryhmällä on?

5 Opinnäytetyön toteutus

5.1 Laadullinen tutkimus

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Laadullisella eli kvalitatiivisella tutkimuksella tarkoitetaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa, jonka perusajatukset johtavat fenomenologiaan, hermeneutiikkaan sekä analyyttiseen kielifilosofiaan. Sen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen (Vilkkä 2005, 49). Tutkimus tapahtuu luonnollisessa ympäristössä. Sitä ohjaavat kysymykset kuten miksi, mitä ja miten. Tyypillistä laadulliselle tutkimukselle on se, että ihmistä käytetään tiedon keruun instrumenttina, jossa tutkittavien mielipiteet ja näkökulmat pääsevät esille. Menetelminä mainittakoon ryhmä- ja teemahaastattelut. (Hirsjärvi ym.2008, 160.)

Laadullisessa tutkimuksessa tarkoituksena on tutkia kohdetta kokonaisvaltaisesti ja ymmärtää ihmisten antamia merkityksiä toiminnalleen, kuten uskomuksia, arvoja sekä haluja (Vilkkä 2005, 49–50). Laadullisen tutkimuksen tavoitteena ei ole ainoastaan selvittää yksilöiden toimintaa, vaan etsiä samankaltaisuuksia. Samankaltaisuuksien lisäksi erityisesti poikkeamat ovat mielenkiinnon kohteena. Kvalitatiivisen tutkimuksen piirteisiin kuuluu suunnitelmien muuttaminen sekä joustavuus mahdollisesti tutkimuksen aikana, jos olosuhteet muutoksia vaativat. (Hirsjärvi ym.2008, 157–160.) Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tärkeää on sen laatu, ei tutkimuskohteiden suuri määrä. (Vilkkä 2005, 126).

5.2 Aineiston keruu

Valitsin tutkimukseni haastattelumuodoksi ryhmähaastattelun, jonka tavoite on melko vapaaehtoinen. Ryhmähaastattelu on joustava tiedonkeruumenetelmä, jonka aikana voidaan ylläpitää haastateltavien innostusta osallistumisesta tutkimukseen, antamalla tietoa tutkimuksen tarkoituksesta sekä selkeyttämällä mahdollisia epätarkkoja lähtökohtia. (Hirsjärvi ym. 2004,194). Keräsin opinnäytetyöni aineiston haastatteleamalla seitsemää tuomasmessun vastuuryhmäläistä, joita pidin hyvin asiaa edustavina ja monipuolisina tässä kontekstissa.

Tutkimusluvan ryhmähaastattelua varten sain Keski-Lahden seurakunnan kirkkoherralta, joka antoi minulle luvan haastatella tuomasmessun vastuuryhmäläisiä. Tuomasvastuuryhmäläiset ovat olleet osallisina tuomasmessutyössä vaihtelevasti aina yhdestä vuodesta 30 vuoteen asti. Useat vastuuryhmäläiset toimivat myös muissa seurakunnan eri vapaaehtois-tehtävissä. Esimiehehtäni luvan saatuani otin yhteyttä tuomasvastuuryhmän jäseniin sopiakseni heidän kanssaan yhteisen ajan ryhmähaastattelua varten.

Haastattelu tapahtui Vapaudenkatu 6:n Lydia-nimisessä rauhallisessa tilassa Lahdessa maanantai-iltana. Maanantai-ilta osoittautui hyvin rauhalliseksi ajankohdaksi, koska monet hengellisen työntekijät ovat silloin vapaapäivien vietossa ja toimintaa ei juurikaan ole. Hetki oli mielestäni erittäin rauhallinen ja harmoninen. En huomannut, että kukaan olisi puhunut kenenkään päälle. Kaikki puhuivat mielestäni tasavertaisesti. Toisten kunnioitus näkyi siinä, että jokaisen vastuuryhmäläisen annettiin puhua asiansa rauhassa toisia kuunnellen. Minäkäänlaista jännitystä en huomannut ilmassa. Ennen nauhoitusta kerroin vielä lyhyesti tutkimuksesta ja sen tarkoituksesta. Ja siitä että kaikki pysyvät anonyymeina ja osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Kerroin myös, että tuhoan aineiston heti tutkimukseni valmistuttua.

Itse nauhoitus kesti reilun tunnin verran. Tallensin ryhmähaastatteluni sekä kännykälläni että ääninauhurilla. Nauhurin tiedot latasin omalle tietokoneelleni. Ääninauhoitteisiin voin helposti palata aina uudelleen. Ääninauhoitukset toimivat itselleni ”muistilappuina”. Aineiston tallentamisen jälkeen alkoi litterointi eli puhtaaksikirjoituksen osuus. Litterointitekstiä kertyi kaikkiaan kahdeksan sivua. En litteroinut haastattelua täysin sanatarkasti, vaan pyrin keskittymään kohtiin, jotka olivat oleellisia nimenomaan tutkimuskysymysteni kannalta. Riskinä oli, että jotain oleellista saattoi jäädä huomaamatta. Jotta kaikki olennainen tuli tekstiin mukaan, palasin ryhmähaastatteluuni useaan otteeseen. Kuuntelin haastattelua useaan kertaan aina pienen pätkän kerrallaan ja sitten kirjoitin ylös kuulemaani. Lopuksi kuuntelin haastattelun vielä kokonaisuudessa muutama kertaan. Litterointiin meni itselläni yllättävän paljon aikaa.

5.3 Aineiston analyysi

Kvalitatiivinen tutkimus sisältää lukuisia erilaisia analyysimenetelmiä, joita hyödynnetään elämismaailman tutkimiseen. Perusanalyysin avulla voidaan tehdä monenlaista tutkimusta. Tämän tutkimuksen menetelmäksi valitsin aineistolähtöisen sisällönanalyysin. Aineistolähtöinen analyysi pyrkii päätelmiin erityisesti kommunikatiivisesta, verbaalisesta sekä symbolisesta datasta. Siinä on tarkoitus analysoida haastattelu objektiivisesti sekä systemaattisesti, sanallisesti. Tutkittavasta ilmiöstä pyritään muodostamaan tiivistetty kuvaus, joka kytkee tulokset ilmiön laajempaan kontekstiin ja muihin aihetta käsitteleviin tutkimustuloksiin. Itse aineistoa tarkastellaan eritellen, etsien eroja ja yhtäläisyyksiä sekä tiivistäen. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105.)

Aineistolähtöisessä analyysissä prosessi jaetaan kolmeen eri vaiheeseen: aineiston pelkistämiseen eli redusointiin, ryhmittelyyn eli klusterointiin sekä teoreettisten käsitteiden luomiseen eli abstrahointiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95–115). Ensimmäisessä vaiheessa eli

aineiston pelkistämävaiheessa tutkimuksen kannalta epäolennainen karsitaan kirjoitetusta materiaalista pois. Tiedon tiivistämistä tai osiin pilkkomista voidaan myös hyödyntää aineiston pelkistämävaiheessa. Aineisto ryhmitellään pelkistämisen jälkeen. Pelkistetyt alkupe-
räsilmäiset käydään läpi ryhmittelyvaiheessa ja aineistosta etsitään samankaltaisuuksia tai eroavaisuuksia. Asiat tai ilmaisut, jotka tarkoittavat samaa asiaa, ryhmitellään ja niille nime-
tään sisältöä ilmaiseva käsite. Aineisto tiivistyy luokittelussa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 111.)

Viimeinen vaihe aineistolähtöisessä analyysissä on teoreettisten käsitteiden luominen eli abstrahointi. Aineisto erotetaan tutkimuksen kannalta oleelliseksi tiedoksi ja teoreettisia kä-
sitteitä luodaan saadun tiedon pohjalta. Yhdistelemällä luokituksia saadaan aineisto tiivis-
tettyä ja löydetään niistä yhdistävä käsite. Käsitteellistämistä jatketaan niin kauan, kuin on
mahdollista. Tavoite aineistolähtöiselle analyysille on päätyä saamaan vastaus tutkimus-
tehtävään yhdistelemällä käsitteitä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 111, 114–115.)

5.3.1 Positiiviset ja negatiiviset maininnat tuomasmessusta

Aloitin analyysin teon etsimällä litteroidusta tekstistä ilmaisuja, jotka vastasivat omiin tutki-
muskysymyksiini. Aloin tehdä erilaisia luokitteluja prosessinomaisesti, kuten menetelmään
kuuluu. Analyysissä aineistoa tulee tarkastella eritellen, yhtäläisyyksiä ja eroja etsien sekä
tiivistäen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91, 105.) Ensimmäisenä rupesin litteroidusta tekstistä
etsimään tuomasmessusta mainittuja positiivisia sekä negatiivisia asioita. Alla oleva tau-
lukko kuvaa positiivisia ja negatiivisia mainintoja tuomasmessusta.

Taulukko 2. Positiiviset ja negatiiviset maininnat tuomasmessusta

Positiiviset maininnat tuomasmessusta	Negatiiviset maininnat tuomasmessusta
Rakenteet	Korona
Vastuuryhmä	Vähän ympärillä olevaa toimintaa
Musaryhmä	Ihmiset eivät halua sitoutua
Hyvähenkinen messu	Rukousta toivotaan enemmän
Messun sanoma	Vapaaehtoisuus murroskohdassa
Hyvä maine	Lehtijutut
Musiikki	Iso kynnyksistö seurakunnan työntekijän viereen
Alttarit	Viestintä
Vapaaehtoiset	Kansainvälisyys
Kontaktit	Halutaan tarpeeksi pienet tehtävät
Tuomastiistait	Kilpailu muiden tilaisuuksien kanssa
Esirukouspyynnöt	Nuorten aikuisten puuttuminen
Tuomasmessun oma sähköpostiosoite	Ihmisten saaminen takaisin kirkkoon

Tuomasmessun puhelinnumero	Kirkkotila ei helposti liikuttava
Facebook- tili	Tehtäväluettelot nettiin
Instagram- tili	Budjetti liian pieni
Kirkonseutu-lehti	Muu yhteydenpito vajavaista
Puhujat tulevat mielellään mukaan	Jollain tasolla vanhan äärellä
Matalan kynnyksen messu	Ei olla vielä valmiita
Sielunhoidon säännöllisyys	Onko kyseessä tapahtuma vai tilaisuus
Tulee itse hoidetuksi, nähdyksi ja kuulluksi	Keinoja ei hyödynnetä tarpeeksi
Striimit nettiväestölle	Tuomasmessun slogan puuttuu
Uutta toimintaa musiikin muuttumisen myötä	Yhteisön rakentaminen
Messukumppanit	Pienet lapset puuttuvat
Koskettavat saarnat	Nuoret puuttuvat
Tuomasmessun musiikin vakiintuminen	Striimauksen ehdoilla mennään
Jumalan käytössä	Sukkapiiriä kaivataan
Korona helpottaa, toiminta käyntiin	Pikkasen irrallisia kokonaisuuksia toisiinsa nähden
Tuomasmessua on pitkään tehty	Messun kolehdit eivät tule tuomasmessutyön toteuttamiseen
Uutta toimintaa uuden työntekijän myötä	Kuinka paljon toteuttava tiimi tekee yhteistyötä
Rukousryhmä olemassa	Oikeasti tehdään yhdessä
Sielun hoitaminen	Vastuuta halutaan enemmän
Iloa laulusta	Rukousjaksoa ei osata käyttää seurakuntalaisten osalta
Voimaa rukouksesta	Pitää olla matala kynnyks
Turvaa pyhydestä	Enemmän messua tekevä porukka
WhatsApp- ryhmä	Myös näkymättömiä tehtäviä
Yhtymän viestintä auttaa	Ajan siirtäminen samaan aikaan, kun muut tilaisuudet
Perhetyö mukana kolme vuotta sitten	Kilpailu samaan aikaan sunnuntaina
Vapaaehtoiset tuovat omia ideoita ja näkemyksiä	Yhtymän viestintä täystyöllistettyjä
Uuden äärellä	Striimissä väärä osoite
Valtava rikkaus	Into saattaa laimentua, jos kolehdin kerääminen loppuu messukumppaneille
Omannäköinen ja kokoinen paikka	Ilman vapaaehtoisia turha rakentaa yhteisöä
Rakastettu ja hyväksytty	Pitää olla pohjaa ja sitoutuneisuutta
Olet tärkeä	Vaaditaan tietynlaista liittymistä
	Miksi näitä messuja tehdään
	Tarvitaan kykyä ja motivaatiota
	Puhutaan ymmärrettävää kieltä
	Ei mennä puhuja edellä

5.3.2 Tuomasmessun kehittymisen kannalta keskeiset asiakokonaisuudet

Seuraavaksi nostin aineistosta esiin tutkimustehtävän kannalta keskeisiä asiakokonaisuuksia ja usein esiintyviä tyypillisiä piirteitä, jotka liittyvät ihmisiin, kirkkorakennukseen,

viestintään sekä työntekijöihin. Taulukko 3. kuvaa tuomasmessun kehittymisen kannalta keskeisiä asiakokonaisuuksia.

Taulukko 3. Tuomasmessun kehittymisen kannalta keskeiset asiakokonaisuudet

Ihmisiin liittyvät asiat	Kirkkorakennukseen liittyvät asiat	Viestintään liittyvät asiat	Työntekijöihin liittyvät asiat
Koronan vaikutus	Valaistus	Striimaus	Osa K-L:n srk:n jumalanpalveluselämää
Messun hyvä henki	Rakenteet	Nettisivut	K-L:n papit kutsutaan työvuoron puitteissa puhumaan tai liturgeiksi
Sielun hoitaminen	Kirkko ei helppo liikuteltava	Instagram	Tuomastiistait
Tuomasmessun ympärillä olevaa toimintaa vähän	Striimaus vaikuttaa viihtyvyyteen ja visualisointiin	Facebook	Aiemmin kanttorien järjestämiä messuja
Sanoma loistava	Loistavat puitteet	Kirkonseutu-lehti	Seurakunnan työntekijän viereen on vaikea istahtaa
Vapaaehtoisia	Kirkon penkeissä on tilaa	Budjetti	Perhetyö oli mukana kolme vuotta sitten
Kontakteja	Takana turvalliseksi olla	Tuomasmessun aika	Iso kynnys ottaa yhteyttä työntekijään
Tuomastiistait	Matala kynnys	Yhtymän viestintä täystyöllistettyjä	Ei kerrota puhujaa etukäteen
Tarpeeksi pieniä tehtäviä	Missäpäin kirkkosalia ollaan	Tiedonkulku	Koronan vaikutus
Ihmiset eivät halua sitoutua	Seurakunnan työntekijän viereen on vaikea istahtaa	Tehtäväluettelot nettiin	Vastuuta myös annetaan
Vastuuta myös annetaan	Tuli korona ja kaikki pantiin kiinni	Verkkolähteisyys	Ihmiset eivät halua sitoutua
Yksi retki Tampereelle ennen koronaa	Saisiko ihmiset aktivoitua lähtemään liikkeelle	Nuorten aikuisten maailmaan meno	Yhteys tuomasmessun e-mailiin tai puhelinnumeroon
Rukous asian ydin	Onko kynnys nousta omalta paikalta alttarin äärelle	Viestintäsuunnitelma	Keitä me tavoitamme striimin välityksellä
Vapaaehtoisuus liittyy murroskohahtaan	Tuomasmessun alttarit	Tehtävät näkymätömiä	Keitä me haluamme messuun
Rukousjaksoja ei osata käyttää		Tuomasmessun oma sähköpostiosoite	Palautetta musasta, puheesta ja juonnosta

seurakunta-laisten keskuudessa			
Miten saamme ihmiset takaisin kirkkoon		Tuomasmessun puhelinnumero	Puhujat tulevat mielellään puhumaan messuun
Miksi lähtisin tuomasmessuun		Esirukouspyyntöjä nettiin	Saarna koskettaa messussa
On vastuuryhmä		Voisiko olla jokin slogan	Vastuuryhmä määrittelee puhujat
On musaryhmä		WhatsApp-ryhmät	Ilman vapaaehtoisia on turha rakentaa yhteisöä
Mahdollisuus tulla jakamaan ajankohtaisia asioita toisten kanssa jumikseen		Tuomasmessua tehty pitkään	Messua varten tarvitaan vastuuryhmä
Säännöllisyys sielunhoidossa		Striimissä väärä osoite	Pitäisi olla hoitava tyyppi, joka sopisi kokonaisuuteen
Vapaaehtoisten asema		Koronan vaikutus	
Ilman vapaaehtoisia on turha rakentaa yhteisöä		Alttarit olleet hyviä	
Tuomastiistait on yhteydenpitoa varten		Lehtijutussa ei ollut yhteystietoja	
Oot tärkeä ja arvostettu		Miten saamme ihmiset takaisin kirkkoon	
Hyväksytty ja arvostettu		Musiikki on iso osa messua	
Ei leipää ja sirkushuveja			

5.3.3 Keski-Lahden seurakunnan tuomasmessun haasteet ja kehittämistarpeet

Seuraavassa vaiheessa jaottelin yläluokat kolmeen eri teemaan: tuomas nyt, tuomaksen haasteet sekä tuomaksen kehittämisideat. Taulukko 4. kuvaa Keski-Lahden seurakunnan tuomasmessun haasteita sekä kehittämistarpeita.

Taulukko 4. Keski-Lahden seurakunnan tuomasmessun haasteet ja kehittämistarpeet

Tuomas nyt	Tuomaksen haasteet	Kehittämisideat
Odottava tilanne	Ihmiset ovat aika huonoja sitoutumaan	Luettelo messun tehtävistä
Musiikki	Miten saamme ihmiset takaisin kirkkoon	Nettisivuille lista vapaaehtois-tehtävistä
Hyvä henki	Viestintä on huonoa	Näkymättömät tehtävät
Hyvähenkisiä messuja	Striimaus vähentää läsnä olevaa seurakuntaa	Matala kynnyks
Rakenteet loistavia	Miten saada nuoria mukaan	Rukousta enemmän
Vastuuryhmä	Kilpailu sunnuntaista	Kolehdin kerääminen tuomasmessuille
Musaryhmä	Korona	Pohja ja sitoutuneisuus
Messun sanoma hoitava ja loistava	Messut irrallisia	Mahdollisuus tulla jakamaan
Hyvä maine	Oikeasti tehtäisiin yhdessä	Jotain muuta esim. retki
Osa jumalanpalveluselämää	Ympärillä olevaa toimintaa vähän	Tarpeeksi pieniä tehtäviä
Ei olla valmiita	Rukousjakson käyttö	Paljon erilaisia tehtäviä
Vapaaehtoisia	Kirkko ei helppo liikuttava	Pohja yhteisön rakentamiselle
Kontakteja	Viestintäsuunnitelman puuttuminen	Yhteydenpitoa
Ihmiset ei halua sitoutua	Kansainvälisyys ei näy kirkossa paljon	Muutakin, kun messun valmisteluja
Tuomastiistait	Tapahtuma vai yhteisö	Täytyy olla sitoutunut
Sielun hoitaminen	Messun budjetti	Miksi tuomasmessuja tehdään
Tuomasmessun alttarit	Enemmän yhdessä tekemistä	Messun aloitus klo 17
Uuden äärellä	Rukousta enemmän	Sukkapiiri tekijöille
Eri näkökanta moneen	Iso kynnyks ottaa yhteyttä työntekijään	Tuomasmessusta oma paikka, jossa hyväksytyt ja rakastettu
Yhteinen		Sielun hoitaminen
Meidän messu		
Jumalan käytössä		
Valaistus tärkeä tunnelman kannalta		
Striimien lähetys		

6 Opinnäytetyön tulokset

Laadin taulukon, jossa alkuperäiset ilmaisut oli kirjoitettu sellaisenaan, siten määrittelin ilmaisuille alaluokat ja lopuksi muodostin alaluokista viisi pääluokkaa. Pääluokiksi nousivat viestintä, vapaaehtoistyö, messu ytimessä, toiminnan muutoskykyisyys sekä yhteisön rakentaminen.

6.1 Viestintä

Alkuperäiset ilmaisut	Alaluokat	Pääluokat
"Miten paljon mennään striimauksen ehdoilla, miten paljon striimauksen pitäisi tulla sen ehdoilla mitä kirkossa tapahtuu?"	Striimauksen ehdot, uhat ja, mahdollisuudet	
"Ketä me tavoitetaan striimin välityksellä. Ketä me halutaan messuun."	Striimauksen kohderyhmät	VIESTINTÄ
"Miten saamme ihmiset takaisin kirkkoon? Kirkon penkeissä on tilaa."	Kirkon houkuttelevuus	
"Nettisivuille voisi laittaa vapaaehtoisten tehtävälisan."	Vapaaehtoisten houkuttelemisen mukaan	
"Miksi lähtisin messuun? Voisiko olla joku semmoinen slogan?"	Kävijöiden kannustaminen messuun lähtemiseen	

Tuomasvastuuryhmän vastauksissa viestintä nousi yhdeksi viidestä pääluokasta. Striimauksen vastuuryhmä näkee sekä uhkana että mahdollisuutena. Vastuuryhmä pohti sitä, että keitä striimi oikeasti tavoittaa ja keitä vastuuryhmä haluaa mukaan liveinä messuun. Yhteisöllisyys ei toteudu striimin ääressä. Useasti striimissä näkyy myös väärä osoite, johon ihmiset voivat halutessaan ottaa yhteyttä. Striimauksen koettiin vaikuttavan myös viihtyvyyteen sekä visualisointiin. Vastuuryhmä kokee, että kirkkosalin takana messukävijöiden olo on turvallisempi kuin kirkon edessä, jossa striimauslaitteet ovat. Toki striimaus antaa myös mahdollisuuksia tuomasmessutyöhön. Striimauksen kautta tavoitetaan laajempi katselijakunta sosiaalisen median kautta, ja sillä voidaan säästää myös aikaa.

Kaiken kaikkiaan tuomasvastuuryhmä näkee viestintäsuunnitelman isona haasteena. Vastuuryhmä pohti myös sitä, kuinka kirkko saadaan houkuttelevaksi, jotta seurakuntalaiset kiinnostuisivat kirkon sanomasta. Löytyisikö erikseen some-vastaavaa, jolla riittäisi intoa?

Tällä hetkellä Lahden seurakuntayhtymä auttaa tuomasmessun viestinnässä, mutta viestintätoimiston väkikin tuntuu olevan täystyöllistettyä. Tahtoa on enemmän kuin resursseja.

”Voisiko nettisivuille laittaa tehtävälistan, jossa on tarjolla erilaisia vapaaehtoistehtäviä?”

”Voisiko mainonnassa käyttää erilaisia sloganeita kannustimena messuun lähtemiselle?”

6.2 Vapaaehtoistyö

Alkuperäiset ilmaisut	Alaluokat	Pääloukat
”Pitäisi olla tarpeeksi pieniä tehtäviä esim. ehtoollispikareiden pesijät vertaa Helsinki.”	Tarpeeksi pieniä tehtäviä	VAPAAEHTOISTYÖ
”Tehtävälueeteloon, että ottaisi nämä mukaan esim. some ja johtojen vetäjät. Joku voi kokea sen omakseen.”	Tehtävälueeteloon lisää tehtäviä vapaaehtoisille, kuten some ja äänitekniikan avustajat	
”Oisiko joku luettelo, jossa kerrottu jokaisesta messun tehtävästä jotain?”	Luettelo messun eri tehtävistä	
”Me tuodaan omia ideoita ja näkemyksiä. Voidaan olla kehittämässä.”	Osallistujien motivointi: kyvyt ja ideat käyttöön	
”Koska tämä on meidän messu. Yhteinen. Jumala hoitaa. Ollaan itse Jumalan käytössä. Jokaisella on eri tehtävä.”	Vapaaehtoisten moninaisuuden tärkeys	

Tuomasvastuuryhmäläiset näkevät vapaaehtoistyön moninaisuuden tärkeänä. He kokevat, että vapaaehtoisten kyvyt ja ideat kannattaa ehdottomasti ottaa käyttöön. Vastuuryhmäläiset tuovat yhteiseen pöytään omia näkemyksiä ja ideoita. He voivat olla myös itse kehittämässä tuomasmessua. Mihin suuntaan messua halutaan kehittää? Tuomasvastuuryhmä yhdessä päättää, keitä kutsutaan messuun puhujaksi, liturgiksi sekä juontajaksi. Myös messukumppanit tuomasvastuuryhmä ehdottaa messuihin.

Vastuuryhmän mukaan tuomasmessutyössä pitäisi olla tarpeeksi pieniä tehtäviä vastuuryhmän mukaan, jotta ihmiset ylipäänsä uskaltautuisivat mukaan. Helsingin tuomasmessussa yhtenä vapaaehtoistehtävänä on ehtoollispikareiden pesu. Ihmisillä on erilaisia lahjoja, joita

voisi hyödyntää. Joku vapaaehtoisista voi kokea omakseen esimerkiksi sosiaalisen median hoitamisen ja joku toinen taas sähköpiuhujen vetämisen. Ehdotuksena nousi, että tuomasmessun tehtävistä laadittaisiin selkeä lista, jossa jokaisesta messun tehtävästä olisi kerrottu jotain oleellista. Vastuuryhmäläiset kokevat, että tuomasmessu on nimenomaan heidän messunsa. Se on yhteinen.

"Jokaiselle on eri tehtävä. Tulee itse hoidetuksi, nähdyksi ja kuulluksi."

"Meidän juttu, meidän messu. Omannäköinen ja -kokoinen paikka."

"On mun juttuni ja paikkani, johon haluan sitoutua."

6.3 Messu ytimessä

Alkuperäiset ilmaisut	Alaluokat	Pääloukat
"Ei leipää ja sirkushuveja. Se on se pointti."	Messun sisällön merkitys	
"Messun sanoma on loistava. Jeesus on loistava."	Erinomainen sisältö	MESSU YTIMESSÄ
"Koskaan emme tiedä, että mikä osa messusta puhutlee."	Monipuolinen anti	
"Sielunhoitaja on tarjolla joka kerta."	Henkilökohtainen kohtaaminen	
"Tuomasmessua on pitkään tehty. Musiikki on iso osa messua. Messussa on hyvä henki."	Vakiintuneet käytännöt, vahvuudet tiedossa	
"Siirtää aika alkamaan samaan aikaan, kun muutkin messut esim. Kohtaamispaikka ja Kipinämessu."	Yhteinen aloitusaika muiden iltamessujen kanssa	
"Kyllä tuomasmessulla on aika hyvä maine."	Messulla on hyvä maine	
"Matalan kynnyksen messu, että siellä puhuttaisiin selkeä kieltä, että ymmärtää. Jos on ollut esim. kirkossa viimeksi, kun päässyt ripiltä."	Tavoitteena matala kynnyksen ja selkeä kieli	
"Altarit on hyviä, mutta saisiko jotenkin aktivoitua ihmiset lähtemään liikkeelle."	Ihmisten aktivoiminen	

Tuomasvastuuryhmäläiset näkevät, että messu on tuomastoiminnan ytimessä. Heidän mielestään tuomasmessun sanoma on loistava. Jeesus on sen keskiössä.

”Ei leipää ja sirkushuveja. Se on se pointti.”

Tuomasmessun maine koetaan hyvänä. Musiikilla on merkittävä rooli ja se koetaan isona osana messua. Musiikki on ollut hyvin vaihtelevaa vuosien varrella. Aiemmin useat Lahden seurakuntayhtymän kanttorit vastasivat tuomasmessun musiikista. Tavoitteena oli, että oli erilaisia tapahtumia esimerkiksi iskelmämessuja ja kanttorin omia messuja, jotka keräsivät tuhansittain ihmisiä. Messu koettiin tuolloin hyvin irrallisena, koska toteuttajia oli useampi ihminen.

”Onko kyse tilaisuudesta vai tapahtumasta?”

Tällä hetkellä Lahdessa toimii oma tuomasmusiikkiryhmä, joka pääsääntöisesti vastaa tuomasmessun musiikista. Tuomasmessussa mukana olevan sielunhoitajan läsnäolo koettiin tärkeänä. Sielunhoitoa on messussa tarjolla joka kerta, eikä ainoastaan kerran vuodessa lähellä joulua. Vastuuryhmäläiset toivovat, että messuun olisi helppo tulla sekä messussa olisi ymmärrettävä kieli.

”Jos on ollut esimerkiksi kirkossa viimeksi, kun päässyt ripille.”

Ihmisten aktivoimisessa messuun koettiin haasteita. Monesti ihmiset katsovat lehdestä tai netistä tiedon siitä, kuka messussa on puhuja. Tämän pohjalta seurakuntalaiset tekevät päätöksensä lähteä tai jättää lähtemättä messuun mukaan. Tähän vastuuryhmä toivoo muutosta.

”Ei kerrota puhujaa, jotta ihminen ei tule puhuja edellä.”

Tämän pohjalta seurakuntalaiset tekevät päätöksensä lähteä tai jättää lähtemättä messuun mukaan. Tähän vastuuryhmä toivoo muutosta. Toivottiin myös, että tuomasmessu ei olisi samaan aikaan päällekkäin muiden Lahden alueella olevien messujen kanssa. Messun alkamisajankohtaa muutettaisiin tunnilla taaksepäin. Näin ollen ne olisivat samassa linjassa muiden Lahden seurakuntayhtymän messujen kanssa, jotka alkavat kello 17.00.

6.4 Toiminnan muutoskykyisyys

Alkuperäiset ilmaisut	Alaluokat	Pääloukat
"Tuli korona ja kaikki pantiin kiinni."	Korona sulki kirkon	
"Meidän kirkko ei ole helposti liikuttava. Ihmiset eivät uskalla koronan takia lähteä."	Koronan pelko edelleen läsnä	TOIMINNAN MUUTOSKYKYISYYS
"Pienten alkujen päissä, et katsotaan, et mihin johtaa."	Ollaan uusien alkujen edessä	
"On tietyt palikat kasassa, mutta ollaan jollain tasolla vanhan äärellä ja jollain tasolla uuden äärellä."	Vanha muoto pysyy, uutta tapahtuu	

Koronavirus vaikutti vahvasti myös Suomen evankelis-luterilaisen kirkon elämään ja seurakuntien sopeutumiseen uudessa poikkeuksellisessa tilanteessa. Pahimmillaan korona- aikana kirkon ovet pidettiin suljettuina, ja kun ovet avattiin, kirkkoon sai tulla maksimissaan parikymmentä seurakuntalaista. Tuomasvastuuryhmäläiset kokevat koronan pelon olevan edelleen läsnä. Ihmiset eivät välttämättä uskalla koronan takia lähteä messuun. Myös se, että messuja striimataan, vaikuttaa ihmisten kirkkoon lähtemiseen. On helpompi seurata messua kotisohvalta kuin lähteä kirkkoon.

"Vanhat palikat kasassa ja uutta tapahtuu."

"Pienten alkujen päissä, et katsotaan, et mihin johtaa."

6.5 Yhteisön rakentaminen

Alkuperäiset ilmaisut	Alaluokat	Pääloukat
"WhatsApp-ryhmän alussa tuomaspappi käytti ekan kerran puheenvuoron, että nyt rupeamme rakentamaan yhteisöä."	Yhteydenpidon tärkeys	YHTEISÖN RAKENTAMINEN
"Jos puhutaan yhteisöstä, vois tehdä jotain muuta, kun messun valmisteluja."	Monipuolista yhdessäoloa	
"Tuomastiistait, johon voitulla juttelemaan, suunnittelemaan ja antamaan palautetta edellisestä messusta."	Matalan kynnyksen yhteydenotto	

"Tietynlainen liittyminen vaatii, että samat ihmiset tulisivat uudestaan ja uudestaan."	Motivoiminen	
"Ihmiset on aika huonoja sitoutumaan."	Tarvitaan rohkaisua sitoutumiseen	
"Saa tulla muulloinkin. Oot tärkeä ja rakastettu."	Sinut nähdään, sinua arvostetaan	

Tuomasvastuuryhmä näkee tärkeänä, että yhteyttä vapaaehtoisiin pidetään muulloinkin kuin ainoastaan ja vain messun tiimoilta. Messun valmistelu on tärkeää, mutta vastuuryhmä kaipaa muutakin yhdessäoloa.

"WhatsApp-ryhmän alussa ensimmäisenä pappi käytti puheenvuoron: "Nyt rupeamme rakentamaan yhteisöä." Tämä oli ennen koronaa ryhmässä, jossa oli 10 ihmistä."

Yhtenä yhdessäolomuotona ovat tuomastiistait, joihin voi tulla juttelemaan, suunnittelemaan ja antamaan palautetta edellisestä messusta sekä suunnittelemaan tulevaa messua. Rohkaisua vastuuryhmässä kaivataan myös uusien vapaaehtoisten hankkimiseen sekä heidän sitouttamiseensa messujen suhteen.

"Lauluryhmä sanoi, että voiko olla jokin slogan, miksi lähtisi tuomasmessuun."

Motivoiminen on tärkeää, jotta ihmiset tulisivat paikalle useamminkin kuin kerran. Tuomasvastuuryhmäläiset näkivät myös tärkeänä, että ihminen, joka tulee tuomasmessuun saa kokea olevansa tärkeä ja rakastettu juuri sellaisena, kuin hän on.

7 Ammattilaisten työpajan toteutuksen kuvaus ja yhteenvedon raportointi

7.1 Learning cafe – menetelmä

Learning cafe eli oppimiskahvila on yksi tapa oppia ja ideoida. Yhteistoimintamenetelmänä se sopii hyvin keskusteluun, tietojen siirtämiseen sekä tietojen luomiseen. Tärkeää menetelmässä on keskustelu. Menetelmässä selitetään omia näkemyksiä sekä pyritään löytämään yhteinen ymmärrys. Learning cafe opettaa erilaisten ratkaisujen tekemistä. Tärkeää on löytää ryhmän yhteinen mielipide. Menetelmänä Learning cafe on yksinkertainen. Siinä keskitytään tiettyihin teemoihin tai kysymyksiin, joita ratkaistaan ryhmässä. Oppimiskahvilassa jakaannutaan pienryhmiin pöytäkunnittain. Pöytäkunnat siirtyvät pöydästä toiseen prosessin edetessä. Kukin pöytäkunta pohtii pöydän ääressä aina aiempien pöytäkuntien tuotoksia ja ideoi eteenpäin niitä. (innokyla.fi)

7.2 Prosessin eteneminen

Tässä tutkimuksessa prosessi eteni niin, että keräsin työyhteisössämme palautetta tuomas-toiminnasta Learning cafe -menetelmällä. Vastuuryhmälle tekemäni haastattelun pohjalta kokosin viisi keskeistä teemaa, joiden äärellä työntekijät pysähtyivät Learning cafessa. Aiheina olivat messun henki- hengellisyys, tuomasmessun irrallisuus, vapaaehtoisten rooli, viestintäsuunnitelma sekä kirkossa kävijöiden määrä. Learning cafe eli oppimiskahvila toteutettiin Keski-Lahden seurakunnan työntekijäkokouksessa tammikuussa 2023. Paikalla oli 22 työntekijää. Menetelmää varten meillä oli yhteensä viisi erilaista pöytää, joihin olin sijoittanut isot fläppipaperit sekä tussit. Tämän jälkeen kerroin lyhyesti, mikä oppimiskahvilassa on tavoitteena ja miten edetään.

Tämän jälkeen jaoin työntekijät yhtä suuriin ryhmiin. Kukin ryhmä valitsi joukostaan kirjurin tai puheenjohtajan, joka jäi ensimmäiseen pöytään ja pysyi koko ajan siinä. Isoihin fläppipapereihin työntekijät kirjoittivat vapaasti ajatuksiaan ja ideoitaan. Viidentoista minuutin keskustelun jälkeen vaihdettiin pöytää. Ainoastaan kirjuri tai puheenjohtaja pysyi siis omassa pöydässään. Vaihtoja tehtiin jokaista viittä eri teemaa kohden, jolloin kaikki pääsivät osallistumaan jokaiseen aiheen käsittelyyn. Minulle itselleni jäi vastauksien analysointi.

Mielestäni Learning cafe menetelmänä on sopivan yksinkertainen ja toimiva teemojen ratkaisuun ryhmässä. Haasteena on ryhmän yhteisen mielipiteen löytäminen. On tärkeää antaa mahdollisuus kaikille kommentointiin. Learning cafe -työskentely otettiin innokkaasti

vastaan. Osa työntekijöistä jopa koki, että he voisivat käyttää menetelmää oman työmuotonsa kanssa. Palautetta tuli, että vastaavanlaisia työskentelyjä voisi olla useamminkin.

7.3 Ammattilaisten tulosten pohdintaa

Ammattilaisten Learning cafe -työpajassa aiheina olivat tuomasvastuuryhmän haastattelusta nousseet viisi eri teemaa. Aiheina olivat messun henki- hengellisyys, messun irrallisuus, vapaaehtoisten rooli, viestintäsuunnitelma sekä kirkossa kävijöiden määrä.

Messun henki- hengellisyys teemasta työntekijät kokivat tuomasmessun musiikin olevan olennainen osa messua. Toivottiin, että musiikki olisi monipuolista ja puhuttelevaa. Ennen kaikkea laulujen sanoja pidettiin tärkeinä. Työntekijät toivoivat, että musiikki olisi yhteisöstä itsestään nousevaa, eikä liian hiottua sekä keikkaesityksiä. Työntekijät kaipasivat messua, johon seurakuntalainen saa tulla sellaisena kuin on. Kielenkäyttö olisi sellaista, että sitä ymmärtävät kaikki. Tuomashenki säilytettäisiin eli messu olisi kaikille tarkoitettu - myös aroille, epäillijöille sekä ennakkoluuloisille. Kaipuu yhteisöllisyyteen näkyi myös työntekijöiden kommentteissa.

Työntekijöiden vastauksissa näkyi, että teemaan messun irrallisuus he kaipasivat enemmän yhdessäoloa sekä tekemistä, eikä ainoastaan itse messujen tekemistä. Ehdotuksia tuli yhteisestä kokkailusta aina tee- ja saunailtoihin. Työpajoja sekä yhteisiä suunnitelmia toivottiin kirkolla, jossa kaikki viralliset roolit hävitettäisiin. Yhteisöllisyyden kaipuu näkyi työntekijöiden vastauksissa. Työntekijät toivoivat, että kaikkien työtehtäviä sekä panostusta arvostettaisiin huolimatta tehtävistä.

Vapaaehtoisten rooli tuomasmessutyössä nähtiin tärkeänä ja arvokkaana. Työntekijät kokivat, että vapaaehtoisille ei anneta tarpeeksi tilaa. Vapaaehtoiset voisivat tehdä muutakin kuin kantaa ristiä tai kaataa kahvia. Vapaaehtoisille annettaisiin mahdollisuus olla mukana liturgiassa. Luotettaisiin siihen, että vapaaehtoiset voivat toimia myös itsenäisesti. Vapaaehtoisten taidoille ja innostukselle pitäisi olla riittävästi tilaa. Heitä tulisi työntekijöiden mielestä rohkaista eteenpäin uusiin tehtäviin, antaa riittävästi aikaa, ohjausta sekä tukea. Työntekijät pitivät tärkeänä myös vapaaehtoisten muistamista sekä heidän palkitsemistaan. Työntekijöille toivottiin lisää koulutusta vapaaehtoisten koordinointiin.

Viestintäsuunnitelmaan kaivattiin lisää pohdintaa myös koko seurakunnan osalta. Työntekijät pohtivat, mitä ainutlaatuista tuomasmessutuotteessa on, jotta ihmiset osallistuisivat tuomasmessuun? Voisiko tuomasmessussa olla messun etkot jo klo 16.30 alkaen? Millä tavalla Lahden seurakuntayhtymän AV-vastaavia voidaan hyödyntää? Millä tavalla viestintä

kohtaa yksinäiset tai yksinelävät? Voisiko palkata influensserin yrityksen markkinointiin? Tuomasmessun mainonnassa pitäisi huomioida työntekijöiden mukaan faktat ja ydinviesti, että kyseessä ei olisi vain mainos, vaan sisältö olisi myös tarkkaan mietitty. Kehitysehdotuksia työntekijöiltä tuli myös bussikampanjoista, videoklipeistä messun merkityksestä sekä sinkkutreffeistä tuomasteejatkoilla.

Viidentenä Learning cafe -teemana oli kirkossa kävijöiden määrä. Työntekijät kokivat, että korona-aikainen arkuus on jäänyt monelle päälle ja messuun lähteminen on hankalaa. Keitä halutaan tavoittaa? Pidetäänkö pieni messussa käyvä porukka tyytyväisenä vai tarvitaanko uudistusta? Mikä on messun kohderyhmä ja missä kohderyhmäläiset halutaan tavoittaa?

Tärkeänä koettiin kokemus kohdatuksi tulemisesta. Siksi tärkeää olisi se, että messuun tulijoita tulnaisiin kirkonpenkkiin moikkaamaan ja heidän kanssaan juteltaisiin ensimmäisen 10 minuutin aikana. Siis jo ennen messun alkua. Sosiaaliseen mediaan voisi jakaa videoita kävijöiden kokemuksista ja ajatuksista. Tuomasmessuista toivottiin jatkumoa, jolloin messu ei olisi ainoastaan kertaluontoinen kokemus, vaan kävijä saisi messuun tullessaan kokemuksen siitä, että hän osallistuu osaan suurempaa kokonaisuutta. Kuvassa Keski-Lahden seurakunnan työntekijät Learning Cafe -työpajassa. Alla olevasta kuviosta selviää Keski-Lahden seurakunnan työntekijöiden Learning Cafe- työpajan tulokset jaoteltuna teemojen mukaan.

Kuva 3. Keski-Lahden seurakunnan työntekijöiden Learning cafe- työpaja.

Kuvio 1. Keski-Lahden seurakunnan Learning cafe- työpajan tulokset teemoittain

8 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

8.1 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuksen eettisyyden ja luotettavuuden arvioiminen edellyttää, että tutkimustyö suoritetaan hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla. Tutkimuksen pääperiaatteet ovat luotettavuus, rehellisyys, kunnioitus sekä vastuullisuus. Suomessa tällä tarkoitetaan tutkimuseettisyyttä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2022.)

Tässä tutkimuksessa eettisyyden ja luotettavuuden kriteerit täyttyivät siten, että pyysin ensinnäkin tutkimusluvan esimieheltäni, jotta voin haastatella tuomasvastuuryhmäläisiä liittyen omaan opinnäytetyöhöni. Liitteeksi laitoin hänelle oman tutkimussuunnitelmani, suostumuslomakkeen ja tietosuojailmoituksen. Saatuaani luvan esimieheltäni pyysin suostumuksen haastateltaviltani. Informoin heitä siitä, miksi teen opinnäytetyötäni liittyen tuomasmessun vapaaehtoistyön kehittämiseen. Kerroin heille, mitä osallistuminen tutkimukseen konkreettisesti tarkoittaa ja mitkä ovat tavoitteeni opinnäytetyöni suhteen. Korostin haastattelun vapaaehtoisuutta. Vakuutin heille, ettei heidän henkilötietonsa tule näkyviin mihinkään missään vaiheessa. Litteroinnin yhteydessä anonymisoin haastatteluaineiston niin, että siinä ei ole nähtävissä suoria tunnistetietoja. Haastattelumateriaali on käytössä vain minulla, enkä käytä sitä mihinkään muuhun tarkoitukseen kuin tämän tutkimuksen tekemiseen. Haastateltavilla säilyy itsemääräämisoikeus sekä päätösvalta. Halutessaan he olisivat voineet myös kieltäytyä haastattelusta. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 20.) Tutkimustyöni valmistuttua tuhoan kaiken materiaalin välttääkseni vahingon aiheutumista Lahden seurakuntayhtymän tuomasmessutoiminnalle. (Kuula 2006, 60–65).

Olen itse saanut diakoniaviihkimyksen vuonna 1996, minkä vuoksi olen sitoutunut jo varsinaisessa työssäni mutta myös opinnäytetyössäni diakoniatyöntekijöiden liiton eettisiin periaatteisiin. Diakoniatyöntekijöidenliiton eettiset ohjeet perustuvat diakoniatyöntekijän perustehtävään sekä kristillisiin arvoihin. Diakoniatyöntekijöiden liiton eettisissä ohjeissa kohdassa kolme korostetaan luottamuksesta erityisesti seuraavaa:

*”Diakoniatyöntekijä on luotettava ja suojelee apua tarvitsevan yksityisyyttä. Hän ker-
too vaitiolo- ja ilmoitusvelvollisuudestaan.”*

Kunnioitan haastateltavien ihmisarvoa, yksityisyyttä, itsemääräämisoikeutta sekä muita oikeuksia. Pyrin tuottamaan uutta ja merkityksellistä tutkimustietoa vapaaehtoistyön kehittämisestä Keski-Lahden seurakunnan tuomasmessutyössä. Pyrin olemaan rehellinen, huolellinen ja tarkka kaikissa vaiheissa. Raportoin tutkimustulokseni niiden valmistuessa.

8.2 Tutkimuksen luotettavuus

Kaikissa opinnäytetöissä ja tutkimuksissa pyritään välttämään virheitä. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta edistää tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta. Tämä tarkkuus koskee kaikkia tutkimuksen vaiheita. Opinnäytetyöni raportointivaiheessa kuvasin paitsi aineiston keräämispaikan myös ryhmähaastatteluun käytetyn ajan, mahdolliset virhetulkinnat, häiriötekijät ja tein itsearvioinnin omasta näkökulmastani. (Hirsjärvi ym. 2004, 217.) Luotettavuuden arvioinnissa pohdin tutkimukseni kohdetta sekä tarkoitusta eli sitä, mitä tutkin, miksi tutkin ja miksi tutkimus on tärkeä Keski-Lahden seurakunnalle?

Yksi luotettavuuteen liittyvistä haasteista tässä tutkimuksessa oli se, että toimin sekä tutkijana että tuomasmessutyö on osa omaa työnkuvaani. Niinpä minulla oli valmiiksi jo tiettyjä olettamuksia asioista, jotka asettivat minut alttiiksi ennako-oletuksille. Haasteena tutkimusprosessissa minulle oli myös se, että kuinka pystyisin olemaan esittämättä omia kommenttejani ryhmähaastattelutilanteessa. Minun täytyi tiedostaa oma subjektiivisuuteni opinnäytetyötä tehdessäni.

Tuomi ja Sarajärvi tarjoavat kirjassaan ”Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi” ohjeita luotettavuuden arviointiin, jotka liittyvät teoriaan, analyysitapaan, tutkitun aineiston ryhmittelyyn, luokitteluun, tutkimuksen tulkintaan sekä johtopäätöksiin. Opinnäytetyössäni käytin sisällönanalyysia haastatteluaineiston käsittelyssä. Opinnäytetyössäni pyrin kertomaan luokittelun syntymisen alkujuuret sekä perustelut tehdyille luokitteluille. (Hirsjärvi ym. 2004, 217).

Tarkastelin aineistoa eritellen, etsien mahdollisia eroja ja yhtäläisyyksiä sekä tiivistäen olennaiset havainnot. Tämän jälkeen pyrin löytämään niitä yhdistävät käsitteet ja teemat. Tutkimustulosteita on kerrottu suorilla haastatteluotteilla. Sitaatit tekstissä on otettu suoraan haastateltavien puheista. Lainaukset tekstissä toimivat hyvin analyysin tukena sekä tehtyjen tulkintojeni perusteluina. Teoreettisessa viitekehyksessä olen pyrkinyt etsimään ja selvittämään tietoa aiemmista tutkimuksista liittyen tuomasmessuun. Se millainen yksilön käsitys ilmiöstä on, millaisia merkityksiä tutkittavalle ilmiölle annetaan tai millaisia välineitä tutkimuksessa käytetään, vaikuttaa kaikki tutkimuksen tuloksiin. (Tuomi 2018, 25).

9 Pohdintaa ja johtopäätökset

Suomen evankelis-luterilainen kirkko on tulevaisuudessa monien haasteiden edessä. Maallistuminen ja yhteiskunnan nopea muutos vaikuttavat myös kirkon toimintaan. Nuorten merkitys kirkon tulevaisuuden kannalta on tärkeä. Thitz (2013) näkee yhteisöllisyyden sekä seurakunnan osallisuuden yhtenä ratkaisumallina kirkon haasteisiin. Osallisuus ja yhteisöllisyys kiinnittävät kirkon jäsenen seurakuntaan.

Kirkon toiminnassa vapaaehtoisilla on merkittävä rooli. Suomen evankelis-luterilainen kirkko tarjoaa monia erilaisia vapaaehtoistehtäviä. Suomessa tehtävää vapaaehtoistoimintaa ei korona-aikakaan katkaissut. Vuonna 2021 kirkon vapaaehtoiset olivat yhdessä tai yksin toteuttamassa 44 000 eri tilaisuutta sekä 75 000 kohtaamista. Seurakuntien toiminnasta tämä kattaa yli 10 % (Kirkon viestintä)

Opinnäytetyössä halusin vastauksen siihen, miltä Keski-Lahden seurakunnan tuomasmessu näyttää tällä hetkellä. Tuomasmessun toiminta nähdään tällä hetkellä hyvämaineisena. Messun sisältöä pidetään merkityksellisenä. Keskeisestä sanomasta eli evankeliumista ei ole epäselvyyttä. Uusi tuomaspappi on tuonut turvallisuutta. Musiikkiryhmä aloitti toimintansa viime syksynä. Uusia laulajia ja soittajia tulee koko ajan lisää tuomasmusiikkiin. Kiitosta saa mahdollisuus sielunhoitoon jokaisessa messussa. On hyvä, että messussa on saatavilla myös henkilökohtaista kohtaamista sielunhoidon tai öljyllä voitelun merkeissä. Rukouksalttarit eli sivualltarit ovat olleet myös monipuoliset ja piristyksenä seurakuntalaisille. Alttareissa on näkynyt erityistä kauneutta ja herkkyyttä, ja niitä on rakennettu suurella sydämellä. Tuomasvastuuryhmä toimii ja kokouksia on pidetty säännöllisesti. Koronakin helpottaa ja seurakuntalaiset ovat päässeet mukaan messuun kirkkoon.

Millaisia haasteita Lahden tuomasmessulla tutkimuksen mukaan on? Viestintä nähdään yhtenä suurimpana haasteena. Millä tavalla seurakuntalaiset saadaan houkutelua mukaan tuomasmessuun? Koronakaan ei enää toimi perusteena sille, että seurakuntalaisten pitäisi pysyä pois kirkosta. Tilastot kertovat, että vuonna 2023 Ristinkirkon tuomasmessun kävijämäärät ovat olleet keskimäärin alle 200 henkilöä. Sen sijaan striimejä on katsottu monesti tuplasti verrattuna kirkossa kävijämääriin.

Ihmisten sitoutuminen mihinkään nykyaikana on hyvin haasteellista. Lahdessa on tarjolla monenlaista ohjelmaa samaan aikaan, kun on tuomasmessu. Millä tavalla seurakuntalaisia voisi aktivoida, jotta he tulisivat mukaan tuomasmessuun? Puitteista se ei ole ainakaan kiinni. Kirkko on tilava ja hyvällä paikalla. Osallistujien saaminen paikan päälle on haaste koko Suomen kirkossa, ei ainoastaan Lahden kaupungissa. Afrikan sisarkirkot pursuavat

väkeä enemmän, kun on paikkoja. Meillä Ristinkirkkoon mahtuu 1150 ihmistä ja alle 200 tulee paikan päälle.

Vuonna 2003 toteutettiin Tampereella Suomen Gallupin toimesta tutkimus siitä, miten kirkon jäsenet kokevat seurakuntien toiminnan. Tutkimuksen tulokset paljastivat sen, miksi aikuisväestöä osallistui seurakuntien toimintaan varsin vähän sekä millaisia ongelmia seurakunnilla ylipäänsä on. Tutkimuksesta ilmeni, että seurakunnalla ei ole mitään houkuttelevaa tarjontaa tasapainoisille ja normaaleille ihmisille. Lisäksi tutkimuksesta ilmeni, että seurakunnan toiminta nähdään raskasmieleisenä, negatiivisena mielikuvana sekä toimintana, jossa pyritään käännättämään ihmistä. Ongelmana seurakunnan toimintaan osallistumisena näkyi kiire, kasvottomuus, vahva sisäpiiri, liiallinen julistus sekä leimaantumisen pelko. (Pöyhönen 2019, 199–200.)

Millä tavalla tuomasmessua voidaan siis kehittää vai annetaanko sen kuihtua hiljalleen ole-mattomiin? Viestintä on kehityskohde. Seurakuntalaiset katsovat striimiä enemmän kuin osallistuvat läsnä olevana seurakunnan toimintaan ja tuomasmessuun. Olisiko mahdollista, että striimaus nähdään myös positiivisena mahdollisuutena? Voisiko striimin välityksellä esimerkiksi lähettää esirukouspyyntöjä? Voisiko chati voisi toimia koko ajan? Voisivatko tuomasmessun vapaaehtoiset osallistua viestinnän suunnitteluun sekä toteutukseen? Entä missä mediassa ja millä viesteillä tavoitamme ne, jotka ovat jostain syystä eroamassa kirkosta? Kotiehtoollista voisi nauttia messun aikana, jos seurakuntalaiselle toimitettaisiin siunattu viini ja leipä etukäteen.

Yhtenä kehittämiskohteena esille nousi se, että nettisivuille voitaisiin tehdä listat erilaisista vapaaehtoistehtävistä kuten ehtoollispikareiden pesijöistä, äänimiehistä, äänitekniikan avustajista, some-vastaavista ja chattivastaavista. Eikä tarjolla olisi ainoastaan näkyviä tehtäviä, vaan listassa huomioitaisiin myös pienet, näkymättömät tehtävät. Listat pitäisi saada houkutteleviksi. Yhteisöä ruvettaisiin rakentamaan täysin uudella tavalla. Vapaaehtoisille annettaisiin enemmän vastuuta ja mahdollisuuksia ja kirkon byrokratiasta luovuttaisiin. Virkakakeskeisyydestä siirryttäisiin lähemmäksi palvelumuotoilun mallia, jossa seurakuntalaiset ottavat enemmän vastuuta. Luotetaan siihen, että vapaaehtoisilla on paljon tietotaitoa ja osaamista. Rohkaistaan vapaaehtoisia vastuunkantajia toimimaan enemmän. Timo Pöyhönen kirjassaan ”Yhteisöjen kirkko” painottaa sitä, että huomion kohde yhteisöjen rakentamisessa pitäisi vaihtaa tilaisuuksista ihmisiin eli seurakuntalaisiin. Seurakunnan työntekijästä tulee valmentaja ja innostuksen vapauttaja toiminnan toteuttamisen sijasta. (Pöyhönen 2019)

”Varustakaa kaikki seurakunnan jäsenet palvelutyöhön, Kristuksen ruumiin rakentamiseen.” (Ef.4:12).

Yhteisöä rakennettaessa on myös tärkeää kiinnittää huomioita siihen, miten ihmisiä kutsutaan mukaan toimintaan. Vahvempi viestintäkanava mainonnan sijaan on henkilökohtainen kutsu. Se että kutsu tulee joltain tutulta ihmiseltä. Henkilökohtaisen kutsun saadessaan ihminen voi oikeasti kokea olevansa toivottu ja haluttu jäsen yhteisöön.

Ruotsalainen piispa Frederik Modeus on paljon kirjoittanut olemassa olevan jumalanpalveluksen uudistamisesta yhteisöllisemmäksi. Modeuksen mielestä liikkeelle on lähdeittäviä niistä ihmisistä, jotka käyvät jo messuissa tai ovat jo mukana seurakunnan eri toiminnassa. Modeus toteaa Pöyhösen kirjassa (2019), että

”Jaettu suru asioiden tilasta on hyvä lähtökohta kehitykselle, joka voi johtaa jaettuun iloon.”

Jotta tuomasyhteisö voi kasvaa ja vahvistua, messun lisäksi tarvitaan muutakin oheistoimintaa. Säännölliset retket, leirit ja tapaamiset, erilaiset rukous- ja raamattupiirit voisivat tarjota monipuolista yhdessäoloa, jolla yhteisöllisyyttä voidaan rakentaa. Tuomasmessun yhteisönä on käytävä jatkuvaa kriittistä ja avointa keskustelua. Missä mennään tällä hetkellä? Miltä näyttää tuomasmessun tulevaisuus? Palautetta pitää antaa ja ottaa vastaan rakentavasti. Oma tutkimustyöni vastaa tähän palautteen saamiseen tarpeeseen omalta osaltaan.

Tuomasmessu täytti viime maaliskuussa 35 vuotta. Juhlavuoden tiimoilta tuomasmessulaiset kokoontuivat yhdeksi viikonlopuksi verkostopäiville Helsingin Agricolan kirkkoon. Läsnä oli viranhaltijoita sekä vapaaehtoisia Suomen evankelis-luterilaisista seurakunnista, jossa tuomasmessua vietetään. Tuomasmessun edustajia oli Jyväskylästä, Tampereelta, Hyvinkäältä, Lahdesta, Kurikasta, Kuopiosta, Joensuusta sekä Helsingistä. Teemoina Helsingin verkostopäivillä olivat: Mikä meitä yhdistää, mikä meitä odottaa, mikä meitä haastaa, mitä voimme tehdä paremmin ja miten menemme eteenpäin?

Helsingissä verkostopäivillä yhdeksi keskeiseksi teemaksi nousi vapaaehtoistyön kehittäminen. Miten saada mukaan uusia vapaaehtoisia ja ennen kaikkea nuorempia toimijoita? Vapaaehtoisten keski-ikä monessa seurakunnassa on 60+ vuotta. Millä tavalla vapaaehtoiset voitaisiin sitouttaa kyseisiin paikkakuntiin, jossa tuomasmessuja vietetään? Millä tavalla tuomasmessua voisi saada yhteisöllisemmäksi? Monissa suurissa seurakunnissa toimii tuomasmessun etkot, teehetket, jossa työntekijät ja vapaaehtoiset ovat paikalla. Samalla rakennetaan tunnelmaa.

Yhdessä ideoitiin myös sellaista toimintamallia, että tuomasvastuuryhmäläiset jalkautuisivat kaupungille kutsumaan ihmisiä mukaan messuun. Tuomasmessun tehtäviä pyrittäisiin rohkeasti delegoimaan vapaaehtoisille, sillä vastuun antaja kasvattaa toimijaa. Viestintää sekä

varainhankintaa pyrittäisiin laventamaan entisestään. Isoissa kaupungeissa tuomasmessut striimataan seurakuntien YouTube -kanavalle. Helsingin Agricolan kirkon tuomasmessut lähetetään Radio Dein taajuuksilla Suomen suurimpiin kaupunkeihin kuultavaksi.

Itselleni opinnäytetyön tekeminen on ollut pitkä ja melko raskaskin prosessi. Opinnäytetyön aiheen muuttuminen kesken kaiken söi hieman motivaatiotani. Sen jälkeen iski korona, joka jatkui pitkään väsymisenä ja uupumisena. Kuitenkin prosessi kasvatti minua ihmisenä. Tajusin, että kaikki asiat kuitenkin sujuvat omalla painollaan ja omassa aikataulussa. Eihän minulla ollut mihinkään kiire. Jouduin haastamaan itseäni. Oma itsetuntemukseni sananmukaisesti lisääntyi. Kykenin havaitsemaan omia tunteitani, tarpeitani, toiveitani ja ajatustiani. Pääsin myös käsittelemään omia heikkouksiani. Yksi haasteeni opinnäytetyön tekemisessä on ollut kärsivällisyyden puute. Jouduin myöntämään itselleni, että työn tekeminen vaatii äärimmäistä kärsivällisyyttä, nöyryyttä ja osaamista. Uskon, että hyvästä itsetuntemuksesta on minulle apua arjessa. Itsensä tunteminen auttaa toimimaan ristipaineissa sekä muutostilanteissa. Itsetuntemus toimii myös itsensä johtamisen perustana. Prosessi opinnäytetyön tekeminen oli siinäkin mielessä, että tutkimuksen vaiheet eivät olleet selkeästi jäsennettävissä, vaan aineistonkeruuta koskevat ratkaisut muodostuivat vähitellen tutkimuksen edetessä. Syrjälä ja Numminen (1988) kuvaavatkin laadullista tutkimusta jatkuvaksi ongelmanratkaisusarjaksi tai päätöksentekotilanteeksi. Matka jatkuu ja ennen kaikkea oppimisprosessi jatkuu.

10 Jatkotutkimusaiheet

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon toiminta ja rakenteet ovat muutoksessa toimintakulttuurin muutoksen myötä sekä säästösyistä. Siksi kirkon toiminnassa osallisuuden merkitykseen tulisi kiinnittää uudenlaista huomiota. Monesti seurakuntalaiset ovat vain työn kohteita tai työntekijöiden suunnitelmien toteuttajia, mikä voi passivoida vapaaehtoisia vastuunkantajia. Kirkolla on sanoma, joka ei vanhene ja seurakunta pysyy paikoillaan, vaikka työntekijät vaihtuvat. Näin ollen seurakuntalaisten paikka on olla mukana vahvemmin suunnittelussa sekä toteutuksessa. Osallistavan toiminnan kulttuuri on toki vanha kirkossamme, sillä suurinta vastuuta seurakunnissa kantavat vaaleilla valitut luottamusmiehet. Lisäksi seurakunnissa toimii pääsääntöisesti aktiivisesti erilaisia vapaaehtoisten vetämiä piirejä, jotka muodostavat omia yhteisöjään. Mutta vaikka jumalanpalvelukset ovat seurakunnan keskeisin ja tärkein yhteen tulemisen muoto, niissä seurakuntalaisia ei rohkaista tarpeeksi osallistumaan. Tämän vuoksi messuyhteisöjen tulee mahdollistaa seurakuntalaisten osallistuminen myös muuhun toimintaan messujen ulkopuolella.

Tämän tutkimuksen tarkoitus oli tuottaa uutta tietoa ja tehdä näkyväksi Keski-Lahden seurakunnan tuomasmessun nykytila, haasteet sekä tulevat kehityskohteet. Tuomasvastuuryhmältä sain ehdotukset, joita työstimme Keski-Lahden seurakunnan työntekijäkokouksessa Learning cafe -menetelmän avulla. Työyhteisö jatkaa viestintäsuunnitelman sekä vapaaehtoisten roolin kehittämistä tulevaisuudessa. Tämä on kuitenkin jatkoaihe.

Lähteet

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino.

Augsburgin tunnustus (CA) 1530. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon käännös. Kirkon keskusrahasto. Viitattu 10.12.2023. Saatavissa <http://www.evl.fi/tunnustuskirjat/augstunn.html>.

Diakoniatyöntekijän eettiset ohjeet. Viitattu 10.8.2022. Saatavissa <http://www.dtl.fi/ammattillisetasiat/diakoniatyöntekijän-eettiset-ohjeet>.

Erholm, E. 1986. Johdatus viestintään. Helsingin yliopisto.

Eskola, A & Kurki, L. (toim.) 2001. Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Tampere: Vastapaino.

Eskola, J.& Suoranta, J.1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Osuuskunta. Vastapaino.

Evankelisluterilaisen kirkon tunnustuskirjat. 2003. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Gretschel, A. (toim.) 2002. Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

Haapiainen, J. 2004. Modernit ja perinteiset Tuomaat. Tutkimus Agricolan kirkon tuomasmessun osallistuvien kokemusmaailmasta. Kirkkososiologian pro-gradu tutkielma. Helsingin yliopisto.

Halkosaari, V. 2017. Yhteisöllinen jumalanpalvelus Tiellä- På väg- hankkeen seurauksena. Yhteisöllisyys Haapajärven, Kangasniemen, Kempeleen ja Pielisensuun jumalanpalvelukseen tekemisissä muutoksissa. Pro gradu- tutkielma. Yleinen käytännöllinen teologia. Helsingin yliopisto.

Harju, A. 2010. Puheenvuoroja kansalaisyhteiskunnan tulevaisuudesta. Helsinki: Sivistysliitto Kansalaisfoorumi. Satakunnan Painotuote.

Harju, U.-M. ym. 2001. Vapaaehtoistoiminta seurakunnassa ja järjestöissä. Helsinki: Edita

Heinonen, U. 2008. Sähköinen yhteisöllisyys. Kokemuksia vapaa-ajan, työn ja koulutuksen yhteisöistä verkossa. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, S. ym. 2004. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, S. & Hurme H. 2008. Tutkimushaastattelu. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S & Hurme H. 2007. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Innokylä, 2014. Learning cafe. Viitattu 29.7.2022. Saatavissa <http://www.innokyla.fi>

Hytönen, M. ym. Erilaisista yhteisöistä elävä kirkko. 2016. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Joenperä, A-M. 2013. Jumalan lapset Isän sylissä. Narratiivinen tutkimus jumalanpalveluksen merkityksellisyyden rakentumisesta kirkossakävijöille Tuusulan seurakunnassa. Helsingin yliopisto.

Jämbäck, E. 2020. Kirkko arkivaatteissa. Diakoniatyö Lahdessa 1909–1999. Tampere: Tammerprint.

Kaira, T. 2019. "Sitä kohti, mikä on edessä": strategia-ajattelun ominaispiirteet Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa. Väitöskirja. Helsinki: Unigrafia. Viitattu 11.12.2023. Saatavissa <http://helda.fi>

Kalliokoski, T. 2016. Yhteisöllisyyden käsitteen merkitykset ja kirkon yhteisöllisyyden muutos teoksesta Erilaisista yhteisöistä elävä kirkko. Artikkelit 6. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Kalliokoski, T. 2020. Yhteisöllisyyden rajat yhteistoiminnan ja ihmisen perushyvien näkökulmasta. Väitöskirja. Helsingin yliopisto.

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Jyväskylä: Juvenes Print.

Kauppinen, J. 1992. Tuomasmessu. Tutkimus kaupunkiseudun jumalanpalveluksesta ja kaupunkilaisen seurakunnasta. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisu. Sarja A 58. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Kirkkopalvelut ry & Kansalaisareena ry. 2022. Vapaaehtoisten kysely 2022. Viitattu 20.10.2023. Saatavissa <https://kansalaisareena.fi>

Kirkon tutkimuskeskus 2012. Haastettu kirkko. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2008-2011. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisu. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Kirkon tutkimuskeskus 2016. Erilaisista yhteisöistä elävä kirkko. Helsingin yliopisto. Teologinen tiedekunta.

Kirkon viestintä. Kirkon tiedote 18.2.2022. Viitattu 7.12.2023. Helsinki: Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2022. Viitattu 10.12.2023. Saatavissa <http://www.evl.fi/tiedote>

- Kotila, H. (toim.) 1993. Tuomasmessu- Uskon juhla. Helsinki: Karisto Oy.
- Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- Laakso, S. 2015. Uskonnollinen kokemus nuorten aikuisten Varikko- messun rukousosiossa. Pro gradu- tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Lahden seurakuntayhtymä. Keski-Lahden seurakunnan talous- ja toimintasuunnitelma/TA2022-TTS2023-2024. Tuloste tekijän hallussa.
- Lahden seurakuntayhtymä. Lahden seurakuntayhtymän strategia 2019–2026. Viitattu 28.11.2023. Saatavissa <http://www.lahden.seurakunnat.fi>
- Lahden seurakuntayhtymä. Lahden seurakuntayhtymän tasekirja 2019. Viitattu 28.11.2023. Saatavissa <http://www.lahden.seurakunnat.fi>
- Lahden seurakuntayhtymä. Keski-Lahden seurakunta/Tuomasmessutyö/ Toimintakertomus vuodelta 2021. Viitattu 7.12.2023. Saatavissa <http://www.lahdenseurakunnat.fi/> Keski-Lahden seurakunta. Tuloste tekijän hallussa.
- Lahden seurakuntayhtymä. Lahden seurakuntayhtymän toimintakertomus ja tilinpäätös vuodelta 2021. Viitattu 7.12.2023. Saatavissa <http://www.lahdenseurakunnat.fi>
- Laki kirkkolaista 5, 28§. Kirkkolaki. Viitattu 28.11.2023. Saatavissa <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2023/20230652>
- Laki kirkkolaista 652/2023. Viitattu 8.12.2023. Saatavissa <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2023/20230652>
- Laki lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä 2014/148. Finlex. Viitattu 28.11.2023. Saatavissa <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20140148>
- Laki tietosuojasta 1050/2018. Finlex. Viitattu 28.11.2023. Saatavissa <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20181050>
- Laki työturvallisuudesta 738/2002. Finlex. Viitattu 28.11.2023. Saatavissa <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738>
- Lehtinen, K. 2008. Elämä Pyhän Hengen hallinnassa. 5 leipää ja 2 kalaa. TV7.
- Liu, A. ym. 1998. The Influence of the Local Church Participation on rural community attachment. Rural Sociology.

- Luukkonen, M. 2015. Sähköpostiviesti. Vastaanottaja Laakso-Helle, M. lähetetty 15.10.2020.
- Malkavaara, M. 2018. Yhteisöissä elävä kirkko yhteiskunnan murroksessa. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. Helsinki: Diakonia- ammattikorkeakoulu.
- Malmelin, K. 2013. Seurakuntien viestintäkirja. Tallinna: Raamatutrukikoda.
- Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino oy.
- Nivala, E. 2008. Kansalaiskasvatus globaalin ajan hyvinvointiyhteiskunnassa: Kansalaiskasvatuksen sosiaalipedagoginen teoriakäsitys. Väitöskirja. Kuopio: Snellman instituutti.
- Nylund, M. & Yeung A.-B (toim.) 2005. Vapaaehtoistoiminta: anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino.
- Pessi, A.-B. & Oravasaari, T. 2010. Kansalaisjärjestötoiminnan ytimessä. Tutkimus RAY:n avustamien sosiaali- ja terveystieteiden vapaaehtoistoiminnasta. Avustustoiminnan raportteja. Helsinki: Raha-automaattiyhdistys. Viitattu 28.11.2023. Saatavissa <https://www.julkari.fi/>
- Pessi, A.-B. & Saari, J. 2011. Hyvien ihmisten maa: auttaminen kilpailukyky yhteiskunnassa. Helsinki: Diakonia- ammattikorkeakoulu.
- Pessi, A.-B. & Saari, J. 2008. Hyvä tahto. Auttamisen asenteet ja rakenteet Suomessa. Vantaa: Hansaprint.
- Pohjantaival, J. 2022. Jäsenymmärrys muuttaa kaiken- Palvelumuotoilu seurakunnassa. Tallinna: Kirjapaja.
- Pöyhönen, T. 2019. Yhteisöjen kirkko. Lohja: Karas- Sana oy.
- Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Suomen Piipiseura.
- Saari ym. 2005. Altruismi- Antamisen lahja Suomen evankelisluterilaisessa kirkossa. Helsinki: Yliopistopaino.
- Salmenkivi, M. 1993. Agricolan kirkon tuomasmessun arvomaailma. Uskontoetnologinen tutkimus kulttuurin arvoista. Helsingin yliopiston teologinen tiedekunta.
- Sorri, H. 1998. Vapaaehtoisuus ja elämäntilanne: palvelevan puhelimen päivystäjän näkökulma tehtävään ryhtymisestä. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Suomen evankelisluterilainen kirkko. 2015. Kohtaamisen kirkko- Suomen evankelisluterilaisen kirkon toiminnan suunta vuoteen 2020 perusajatukset. Helsinki: 2015. Viitattu 28.11.2023. Saatavissa <http://sakasti.evl.fi>

Suomen evankelisluterilainen kirkko. Läsnaolon kirkko- strategia.

Suomen evankelisluterilainen kirkko. Meidän kirkko. Osallisuuden yhteisö. Viitattu 20.11.2023. Saatavissa <http://sakasti.evl.fi/>

Suomen evankelisluterilainen kirkko. Ovet auki. Kirkon strategia. Viitattu 29.8.2022. Saatavissa <https://evl.fi/>

Suomen evankelisluterilainen kirkko. Tilastot. Seurakuntien jäsenmäärät. Viitattu 28.11.2023. Saatavissa <http://sakasti.evl.fi/tilastot>

Suomen virallinen tilasto: Väestötilasto. Helsinki. Viitattu 1.12.2023. Saatavissa <https://www.stat.fi/tilastotieto>

Syrjälä, L& Numminen, M. 1988. Tapaustutkimus kasvatustieteessä. Oulu: Oulun yliopisto.

Taloustutkimus. 2021. Tutkimus suomalaisten tekemästä vapaaehtoistyöstä 2021. Helsinki: Taloustutkimus Oy. Saatavissa. <https://kansalaisareena.fi/aineistoa/tutkimukset>

Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen julkaisuja 2011. Helsinki: Juvenes Print- Suomen Yliopistopaino Oy.

Thitz, P. 2006. Diakonian yhteisölliset merkitykset. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja: Raportteja. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Thitz, P. 2013. Seurakunta osallisuuden yhteisönä. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta. Väitöskirja.

Thitz, P. 2012. Seurakuntaisen osallisuus kirkon strategiapuheessa. Diakonian tutkimus 1/2012, 7–31.

Tiihonen, A. 2011. Vastavuoroisuutta, vertaisuutta ja osallisuutta ikäihmisille: ikäihmisten vapaaehtois- ja vertaistoiminnan tutkimus- ja kehittämishanke. Helsinki: Ikäinstituutti.

Tilastokeskus, 2023. Väestön tieto- ja viestintäteknikan käyttötutkimus 2020. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 8.12.2023. Saatavissa <https://www.tilastokeskus.fi/til/sutivi/2021/index.html>.

Toivio, H. 2004. Voiko sen sanoa toisinkin? Uusimuotoisen jumalanpalvelusten merkitys Suomen evankelis-luterilaisen kirkon jumalanpalveluselämässä 1966-1999. Helsinki: Suomalaisen teologisen kirjallisuusseuran julkaisuja 243.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2022. Tutkimuseettiset periaatteet ja käytänteet. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Viitattu 1.12.2023. Saatavissa <https://www.tenk.fi>

Työriinoa, R. 1998. ”Pyhien yhteisö” Näkökulmia ideaaliyhteisön käsitteeseen. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston yhteiskuntatieteiden, valtio-opin ja filosofian julkaisuja.

Valtiovarainministeriö. Vapaaehtoistoiminnan koordinaatiota ja toimintaedellytysten kehittämistä selvittävän työryhmän loppuraportti. Helsinki: Valtiovarainministeriö numero 39/2015. Viitattu 7.12.2023.

Vapaaehtoistyö.fi. Vapaaehtoistyö.fi-palvelun Vapaaehtoisten kysely 2022, Kirkkopalvelut ry ja Kansalaisareena ry. Viitattu 8.12.2012 Saatavissa <http://vapaaehtoistyö.fi>

Vilkka, H.2005. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS- kustannus.

Vintturi, I. 1992. Jumalanpalveluksen musiikille asetettujen tavoitteiden toteutuminen Helsingin Agricolan tuomasmessussa. Musiikkikasvatuksen osasto opinnäytetyö Sibelius-Akatemia. Helsinki.

Yeung, A.-B. 1999. Valmius vapaaehtoistyöhön: Tutkimus Pelastusarmeijan mainoskampanjan innoittamista vapaaehtoistyöntekijöistä. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.

Yeung, A.-B. 2002. Vapaaehtoistoiminta osana kansalaisyhteiskuntaa- ihanteita vai todellisuutta. Helsinki: Hakapaino.

Yhteisvastuu. Yhteisvastuukeräys. Viitattu 20.10.2023. Saatavissa <https://www.yhteisvastuu.fi>.

Liite 1. Suostumuskirje kirkkoherralle

Arvoisa kirkkoherra!

Teen opinnäytetyötäni LAB-ammattikorkeakouluun YAMK- opintoihini liittyen. Opinnäytetyöni tarkoitus on kuvata tuomasvastuuryhmän kokemusta tuomasmessu-toiminnasta sekä sen kehittämishaasteista.

Tarkoitukseni on haastatella seitsemää tuomasmessun vastuuryhmäläistä. Haastattelu toteutetaan ryhmähaastatteluna lokakuussa 2022. Haastattelun kesto on noin kaksi tuntia.

Tutkimuksen kartoituksen jälkeen minun on tarkoitus kehittää tuomasmessun toimintaa yhteissuunnittelun avulla. Toteutan sen niin, että ensin haastattelen tuomasvastuuryhmäläisiä. Haastattelun avulla saan kehittämissuhteet yhteissuunnitteluun. Learning cafe-menetelmän avulla jatkamme työskentelyä yhdessä Keski-Lahden seurakunnan työntekijöiden kanssa.

Opinnäytetyön tavoitteena on, että yhteissuunnittelun avulla toteutettuja kehittämissuhteita voidaan hyödyntää Keski-Lahden seurakunnan tuomasmessutyön kehittämisessä sekä mahdollisesti myöhemmin muissakin seurakunnissa.

Toivon, että voisitte antaa myöntävän vastauksen tutkimus- ja haastattelupyyntöni.

Ystävällisesti,

Maarika Laakso-Helle

Liite 2. Kontaktikirje haastateltaville

Arvoisa tuomasvastuuryhmäläinen!

Teen opinnäytetyötäni LAB-ammattikorkeakoulun YAMK- opintoihini liittyen. Opinnäytetyöni tarkoitus on kuvata tuomasvastuuryhmän kokemusta tuosmessutoiminnasta sekä sen kehittämishaasteista.

Tavoitteena on, että yhteissuunnittelun avulla tuotettuja kehittämissuhteita voidaan hyödyntää Keski-Lahden seurakunnan tuosmessutyön kehittämisessä sekä mahdollisesti myöhemmin muissakin seurakunnissa.

Toivoisin, että voisin haastatella teitä ryhmänä opinnäytetyötäni varten. Arvelen ryhmähaastattelun kestävän noin kaksi tuntia. Toivon, että voisitte antaa myöntävän vastauksen haastattelupyyntööni, sillä jokaisen haastateltavan mielipide on minulle todella tärkeä. Otan teihin yhteyttä WhatsAppilla sopiakseni teille parhaiten sopivan haastatteluajan.

Ystävällisesti ja etukäteen teitä kiittäen,

Maarika Laakso-Helle

Liite 3. Haastattelurunko

Tuomasmessun nykytila

Tuomasmessun haasteet

Tuomasmessun kehittämisideat